



LUNDS  
UNIVERSITET

# Kobolt, vår tids olja?

En studie om koboltindustrin i Demokratiska Republiken  
Kongo och handelsavtalet med Kina

Nora Hattar

Avdelningen för mänskliga rättigheter

Historiska institutionen

Kurskod: MRSK62

Termin: Höstterminen 2020

Handledare: Andreas Tullberg

Omfång: 15 062 ord



# Abstract

Kobolt är en mineral som används i uppladdningsbara litiumjonbatterier som finns i bland annat mobiltelefoner och elbilar. Dessa batterier har hyllats världen över eftersom det är ett steg i rätt riktning mot en värld fri från fossila bränslen. 70% av världens kobolt kommer från Demokratiska Republiken Kongo (DR Kongo), som beräknas ha mineralresurser till ett värde av US\$24 miljarder. Trots denna enorma tillgång är DR Kongo ett av världens fattigaste länder och har en historia kantad av våldsamma konflikter, korruption och svagt styre. Det rapporteras om flertalet människorättsbrott inom koboltindustrin såsom barnarbete, slavarbete och sexuellt våld. År 2007 skrev den kongolesiska regeringen på ett handelsavtal med Kina, som kom att få namnet Sicominer. Detta avtal går ut på att Kina ska bygga infrastruktur i DR Kongo i utbyte mot gruvrättigheter. Sicomineravtalet är vad Kina kallar ett vinn-vinn-avtal, men trots det har detta handelsavtal fått mycket kritik från omvärlden och det påstås att upplägget av avtalet endast gynnar Kina. Syftet med denna uppsats är att belysa den mörka baksidan av den framskridande gröna tekniken och de negativa konsekvenserna av den nutida koboltindustrin, både strukturellt och individuellt. Med dokumentanalys som metod och med stöd i teorierna om nykolonialism, resursförbannelsen och teknologisk solutionism har ett brett och kritiskt material analyserats för att se hur teorierna om nykolonialism, resursförbannelsen och teknologisk solutionism tar sig i uttryck i materialet. Mitt resultat landar i att nykolonialismen tar sig i uttryck genom Sicomineravtalet och kritiken som riktas mot detta, samt Kinas tydligt bakomliggande motiv till vad de själva påstår är ett vinn-vinn-avtal och oviljan att hjälpa DR Kongo ur sin fattigdom. Teorin om resursförbannelsen tar sig i uttryck genom att beskrivningarna om den extrema fattigdomen, korruptionen, barnarbetet och det svaga styret, samt Kinas intåg i landet som bara gör att DR Kongo fortsatt inte kan dra nytta av sina naturresurser. Teorin om teknologisk solutionism tar sig i uttryck genom berättelser om hur teknikföretag mer eller mindre tävlar om vem som kan producera den bästa tekniken och eldrivna bilar, samt hur litiumjonbatterier blir mer och mer eftertraktade.

*Nyckelord:* Kobolt, Demokratiska Republiken Kongo, Kina, Handelsavtal, Sicominer, Nykolonialism, Resursförbannelse, Teknologisk solutionism.

# Cobalt, the oil of our time?

A study on the cobalt industry in the Democratic Republic of the Congo and the trade agreement with China.

Cobalt is a mineral used in rechargeable lithium-ion batteries found in mobile phones and electric cars. These batteries have been hailed worldwide for being a step in the right direction towards a world free of fossil fuels. 70% of the world's cobalt comes from the Democratic Republic of the Congo (DRC), which is estimated to have mineral resources worth US\$24 trillion. Despite this enormous asset, DRC is one of the poorest countries in the world and has a history fraught with violent conflicts, corruption and weak governance. Plenty human rights violations are reported from within the cobalt industry, such as child labour and sexual violence. In 2007, the Congolese government signed a trade agreement with China, which was named Sicominex. This agreement stipulates that China will build infrastructure in DRC in exchange for mining concessions. The Sicominex agreement is what China calls a win-win agreement, but despite this, the trade agreement has received a lot of criticism from the outside world. The purpose of this essay is to highlight the dark backside of the advancing green technology and the negative consequences of the contemporary cobalt industry, both structurally and individually. Using document analysis as a method and with support from the theories of neo-colonialism, the resource curse and technological solutionism, a broad and critical material has been analysed to see how the theories are expressed in the material. My conclusion is that neo-colonialism is expressed through the Sicominex agreement and the criticism directed at it, as well as China's clearly underlying motive for what they claim is a win-win agreement and the unwillingness to help DRC out of its poverty. The resource curse theory is expressed in the descriptions of extreme poverty, corruption, child labour and weak government, as well as China's entry into the country which has led to that DRC can still not benefit from its natural resources. The theory of technological solutionism is expressed through stories about how technology companies more or less compete over who can produce the best technology and electric cars, and how lithium-ion batteries are becoming a more attractive product.

*Key words:* Cobalt, Trade agreement, The Democratic Republic of the Congo, China, Sicominex, Neo-colonialism, Resource curse, Technological solutionism

# Innehållsförteckning

<b>1. Inledning</b>	<b>1</b>
1.1 Problemformulering, syfte & frågeställning	4
1.2 Material	5
1.3 Avgränsningar	7
<b>2. Tidigare forskning</b>	<b>9</b>
<b>3. Bakgrund</b>	<b>13</b>
3.1 Första och andra Kongokrigen	13
3.2 Kina och DR Kongo	14
<b>4. Teori och metod</b>	<b>16</b>
4.1 Teori	16
4.2 Metod	18
<b>5. Analys</b>	<b>20</b>
5.1 Hur blir nykolonialism synligt i de kritiska texterna?	20
5.2 Hur blir resursförbannelsen synligt i de kritiska texterna?	30
5.3 Hur blir teknologisk solutionism synligt i de kritiska texterna?	35
<b>6. Resultat</b>	<b>38</b>
<b>7. Slutdiskussion</b>	<b>41</b>
<b>Referenslista</b>	<b>45</b>



# 1 Inledning

My name is Denis Mukwege. I come from one of the richest countries on the planet. Yet the people of my country are among the poorest of the world. The troubling reality is that the abundance of our natural resources – gold, coltan, cobalt and other strategic minerals – is the root cause of war, extreme violence and abject poverty. We love nice cars, jewellery and gadgets. I have a smartphone myself. These items contain minerals found in our country. Often mined in inhuman conditions by young children, victims of intimidation and sexual violence. When you drive your electric car; when you use your smartphone or admire your jewellery, take a minute to reflect on the human cost of manufacturing these objects. As consumers, let us at least insist that these products are manufactured with respect for human dignity. Turning a blind eye to this tragedy is being complicit.<sup>1</sup>

Dödsfall, livsförändrande skador, hälsoproblem, barnarbete, slavarbete, våld och sexuella övergrepp. Det var just detta som Denis Mukwege, en av vinnarna av Nobels fredspris 2018, talade om i sitt tacktal vid prisutdelningen.<sup>2</sup> Eldrivna fordon så som elbilar och elcyklar och utvecklad teknologi med smarta telefoner och bärbara datorer ska leda oss in i en grön och högteknologisk framtid utan koldioxidutsläpp. Men för att kunna skapa uppladdningsbara batterier behövs en råvara med en mörk baksida. Den blåskimrande metallen kobolt används i uppladdningsbara litiumjonbatterier och kommer till stor del från ett enda land: Demokratiska Republiken Kongo.<sup>3</sup>

Omkring 77 procent av Demokratiska Republiken Kongos (härefter DR Kongo) befolkning beräknas leva under gränsen för extrem fattigdom och omkring 12,8 miljoner människor är i akut behov av humanitärt stöd. Trots förbud existerar tvångsarbete, slaveri och barnarbete, framförallt inom gruvindustrin, till följd av den extrema fattigdomen. Enligt lag är minimilönen

---

<sup>1</sup> Micael Grenholm, "Nobelpristagaren Denis Mukwege kritiserar handeln med konfliktmineraler", *rattviselektronik.wordpress.com*, 2018, hämtad 2020-09-29.

<sup>2</sup> Ibid, hämtad 2020-09-29.

<sup>3</sup> Erik Wisterberg, "Batterier från barnarbete kan finnas i din elcykel - vi grävde fram sanningen med våra läsare", *breakit.se*, 2019, hämtad 2020-09-29.

reglerad till US\$4 per dag, men inom den småskaliga gruvindustrin rapporteras vissa endast tjäna omkring US\$0.11-US\$2 om dagen. Dessutom tillåter den nationella lagstiftningen arbete från och med 16 års ålder medan minimiåldern för de som utför riskfyllt arbete är 18 år.<sup>4</sup> Gruvarbete för att bryta kobolt är minst sagt ett riskfyllt arbete med bristfällig och osäker arbetsmiljö på grund av tunnlar som kollapsar, extremväder och mycket tungt arbete, men ändå rapporteras barn så unga som 4 år arbeta med att bryta kobolt.<sup>5</sup>

Omkring 40,000 barn sägs arbeta inom koboltindustrin i DR Kongo. Under arbetsdagar ibland så långa som 12 timmar gräver dessa barn fram kobolten med hemmagjorda redskap eller med sina bara händer. Även de barn som går i skolan ses ofta arbeta både före och efter skolan, samt på skollov och helger. Det är vida känt internationellt att barn som arbetar inom koboltindustrin utsätts för vad som Internationella arbetsorganisationen (ILO) definierar som den värsta typen av barnarbete, något som stater är skyldiga att förbjuda och eliminera. Arbetet som dessa barn utsätts för inom den småskaliga gruvindustrin är riskfyllt på många sätt, det är skadligt både för barnens hälsa och säkerhet. I *The DRC Child Protection Code* stipuleras att skolan ska vara gratis och obligatorisk för alla barn. Men på grund av bristen på finansiering från staten så tar de flesta skolor fortfarande ut en månadsavgift för att täcka kostnaderna för lärarnas löner, uniformer och utbildningsmaterial. Kostnaderna för att ett barn ska få gå i skolan ligger mellan US\$6-30 i månaden, en summa som många inte har råd med.<sup>6</sup>

Den 22 april 2007 skrev den kongolesiska regeringen och de Kinaägda företagen China Railway Engineering Corporation och Sinohydro på ett omfattande handelsavtal. Enligt detta avtal, som kom att få namnet Sicominer, ska Kina förse DR Kongo med bankfinansierade infrastrukturinvesteringar som exempelvis vägar och järnvägar till en engångssumma på US\$6 miljarder, i utbyte mot 600,000 ton kobolt, inklusive gruvrättigheter i DR Kongo. Detta avtal har fått enorm kritik från världssamfundet för att det påstås att det endast gynnar Kina, men trots påtryckningar har inget förändrats.<sup>7</sup>

---

<sup>4</sup> Utrikesdepartementet, "Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Demokratiska Republiken Kongo", *regeringen.se*, 2019, hämtad 2020-09-30.

<sup>5</sup> Amnesty International & Afrewatch, *This is what we die for - Human rights abuses in the Democratic Republic of the Congo power the global trade in cobalt*, 2016, sida 4.

<sup>6</sup> Ibid, sida 6.

<sup>7</sup> Johanna Johansson, *Patterns of Chinese Investment, Aid and Trade in Central Africa (Cameroon, the DRC and Gabon)*, Centre for Chinese Studies, 2009, sida 15-16.

Den så kallade “Batteriboomen” började år 2016, innan dess var efterfrågan på kobolt inte lika stor. Kobolt hittas ofta associerat med andra värdefulla metaller så som koppar och nickel så därför är koncentrationen av kobolt väldigt liten i malmen som den bryts från. På grund av den lilla efterfrågan, har kobolt fram tills nyligen endast brutits som en biprodukt. Den teknologiska processen med att ta fram klimatsmarta transportmedel och högfunktionerande elektronikprodukter har drastiskt ökat efterfrågan på kobolt. Kobolten utvecklades till att bli en ekonomisk strategisk naturresurs och idag hade inte produktionen av litium-jonbatterier, som återfinns i elbilar, elcyklar, telefoner och datorer, varit möjlig utan denna metall. Under 2017 låg världens behov av kobolt på 110,000 ton, men man räknar med att detta behov kommer mer än dubblas fram till år 2026 och då ligga på 225,000 ton.<sup>8</sup>

Kinas intåg i DR Kongo började verkligen löna sig efter att batteriboomen tagit fart. På grund av landets strategiska drag genom Sicominnesavtalet har Kina nu tillgång till majoriteten av DR Kongos kobolt. Detta gör att Kinas högteknologiska produkter kan utvecklas snabbare och expandera på marknaden oftast långt före andra liknande produkter. Storföretag såsom Apple, Dell och Google är några av de kunder som Kina säljer vidare kobolten till som då i sin tur bidrar till att de människorättskränkningar som sker inom koboltindustrin fortgår.<sup>9</sup>

Nobelpriset i kemi gick år 2019 till John Goodenough, Stanley Wittingham och Akira Yoshino för utvecklingen av litiumjonbatteriet. Dessa batterier spelar en stor roll i omställningen från fossila bränslen och därmed också en mer klimatsmart värld.<sup>10</sup> Paradoxalt nog tog Denis Mukwege emot Nobels fredspris året före det för sitt arbete med sexuellt utnyttjade kvinnor i DR Kongo, där han också adresserade problematiken med utvinningen av bland annat kobolt.<sup>11</sup> På så sätt blir frågan om kobolt ett särskilt komplext ämne där framgångar i klimatarbete ställs mot mänskliga rättigheter.<sup>12</sup>

I DR Kongo brukar man skilja på två olika typer av koboltbrytning inom gruvindustrin. Det finns dels den storskaliga industrin som domineras av statsägda och privata företag som använder sig av industriella och moderna brytningsmetoder och säkrare arbetsmetoder. Sedan

---

<sup>8</sup> Gesine Ames, Beate Schurath, *Cobalt. Critical.*, Inkota, 2018, sida 2.

<sup>9</sup> Amnesty International & Afrewatch, *This is what we die for.*

<sup>10</sup> Näringslivets Medieinstitut, *Batterimineraler: miljösynd eller klimatfrälsning?*, 2019, sida 3.

<sup>11</sup> Micael Grenholm, *Nobelpristagaren Denis Mukwege kritiserar handeln med konfliktmineraler.*

<sup>12</sup> Näringslivets Medieinstitut, *Batterimineraler: miljösynd eller klimatfrälsning?*, sida 3.



finns det även vad som brukar kallas för den småskaliga industrin som använder sig av rudimentära metoder för att bryta kobolten. De som arbetar inom den småskaliga industrin arbetar inte för ett företag, de har alltså ingen anställning utan arbetar för sin egen räkning. Här rapporteras flera fall av barnarbete, dödsfall, omfattande skador och flertalet människorättsbrott. Den småskaliga gruvindustrin står för ungefär 30% av all mineralproduktion i DR Kongo, mineraler som sedan säljs till multimiljonföretag och används för att skapa högfungerande teknologi. I detta arbete, när jag skriver om koboltindustrin i DR Kongo, så syftar jag till den småskaliga koboltindustrin ifall inget annat anges.<sup>13</sup>

## 1.1 Problemformulering, syfte och frågeställning

Att koboltindustrin i DR Kongo inte är hållbar är ett faktum och att teknikindustrin växer och efterfrågan på kobolt blir allt större i takt med att ny teknologi utvecklas likaså. Att de flesta människor i världen äger en smarttelefon, surfplatta eller en bärbar dator är för många en självklarhet, likaså är satsningen på mer klimatsmarta transportmedel. Elbilar hyllas världen över för att vara ett klimatsmart och hållbart alternativ till bränsle drivna fordon. Men det finns alltid två sidor av myntet. I skuggan av den framskridande teknologin gömmer sig en mörk baksida kantad av barnarbete, svåra skador dödsfall, extrem fattigdom och korruption. Kina har pekats ut som en av bovarna i detta komplexa problem, och det påstås att Kina utnyttjar DR Kongos svagheter till sin fördel. Det finns flera problematiska aspekter inom detta ämne, men för denna uppsats har jag valt att titta närmare på handelsavtalet mellan DR Kongo och Kina.

Syftet med denna uppsats är att belysa den mörka baksidan av den framskridande gröna tekniken och de negativa konsekvenserna av den nutida koboltindustrin, både strukturellt och individuellt. Med denna uppsats hoppas jag uppnå att förmedla insikt i koboltindustrins bristande hållbarhet och det människorättsliga pris som en grön framtid innebär, samt Kinas inverkan på DR Kongo genom Sicominnesavtalet. För att uppnå detta kommer jag att undersöka Sicominnesavtalets karaktär och analysera på vilket sätt uppsatsens teorier tar sig i uttryck i materialet. Teorierna om nykolonialism, resursförbannelse och teknologisk

---

<sup>13</sup> Roger-Claude Liwanga, *Child Mining in an Era of High-Technology: Understanding the Roots, Conditions and Effects of Labour Exploitation in the Democratic Republic of the Congo*, Alpha Academic Press, 2017, sida 22.

solutionism är de teorier som jag valt att använda mig av i denna uppsats och med anledning av detta lyder min frågeställning:

→ Hur kommer teorierna om nykolonialism, resursförbannelsen och teknologisk solutionism till uttryck i primärmaterialet?

## 1.2 Material

Till denna uppsats har ett brett material valts ut för att analysera. Primärmaterialet innehåller rapporter från NGOs, reportage och vetenskapliga artiklar. Detta material har gemensamt att de ställer sig kritiska till handelsavtalet mellan Kina och DR Kongo, och argumenterar för att avtalet endast är gynnsamt för Kina. Anledningen till att jag valt dessa olika typer av material är för att jag är intresserad av att undersöka vart deras kritiska punkt ligger, och vilka teman som texterna återkommer till. Jag är helt enkelt intresserad av dessa kritikers åsikter och hur det tar sig i uttryck i olika typer av material. Jag är medveten om att ett så pass brett material som jag valt att arbeta med kan anses som spretigt och osammanhängande. Dock kräver den metod som jag valt att använda mig av ett brett material att analysera för att kunna identifiera eventuella mötespunkter, återkommande teman och liknande argument. Detta kan självklart bidra till att min åsikt i denna fråga blir färgad. Jag är medveten om detta men jag har ändå valt att använda mig av detta material av den enkla anledningen att detta material styrker min tes och passar bra in på min frågeställning. Genom att analysera detta breda material hoppas jag på att kunna identifiera ord, citat och antydningar som syftar till de teorier som jag valt att använda mig av i denna uppsats.

Följande material har jag valt att använda i min uppsats:

*This is what we die for* är en omfattande och omtalad rapport av NGO:erna Amnesty International och Afrewatch som publicerades år 2016. Amnesty International är en välkänd internationell människorättsorganisation som arbetar utifrån FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna för att undersöka och exponera människorättskränkningar runt om i världen.<sup>14</sup> Afrewatch, är en organisation som främjar lika tillgång till naturresurser i DR Kongo. Afrewatch arbetar också för rättvis exploatering av naturresurser i Afrika och att förbättra

---

<sup>14</sup> Amnesty International, "Who we are", *amnesty.org*, [hämtad 2021-01-04].

statens och företagens ansvarsskyldighet.<sup>15</sup> Rapporten skriven av dessa två organisationer redogör för människorättsbrott som begås inom koboltindustrin i DR Kongo samt adresserar företagets ansvar att respektera mänskliga rättigheter inom företaget och genom hela leverantörskedjan. Rapporten visar den mörka baksidan av en högteknologisk framtid och målar upp en bild om hur situationen inom koboltindustrin faktiskt ser ut.<sup>16</sup>

*China-Democratic Republic of Congo Relations: From a Beneficial to a Developmental Cooperation* är en omfattande akademisk artikel skriven av Claude Kabema som publicerades i tidskriften *African Studies Quarterly* år 2016. Claude Kabema arbetar på Southern Africa Resource Watch som verkställande direktör. I denna artikel redogör Kabema för handelsavtalet mellan Kina och DR Kongo, och jämför avtalets fördelar och nackdelar. Viktigt att poängtera är att jag från denna artikel kommer att analysera författarens ståndpunkt.<sup>17</sup>

*Blodsbatterier: Så högt är priset för framtidens teknik* är ett omfattande reportage från 2017 av Staffan Lindberg för Aftonbladet. I detta reportage återger Lindberg intervjuer med olika personer han träffat i staden Kolwezi i DR Kongo, samt beskriver hur Kinas inflytande påverkar DR Kongos befolkning.<sup>18</sup>

*How China's Soft Power is Building a Neo-Colonial System in Africa* är en rapport skriven av Ryan Kelly för Ketagalan Media som publicerades år 2017. Ketagalan Media är en digital plattform med syftet att informera om idéer och trender mellan Asien och resten av världen.<sup>19</sup> I denna rapport beskrivs Kinas och DR Kongos relation och vad för bakomliggande faktorer som finns till deras förhållande idag.<sup>20</sup>

*The cobalt empire* är ett omfattande reportage skrivet av Tim De Chant för The Wire China. The Wire China är också en digital plattform med syftet att förstå och förklara Kinas uppgång och landets influens i bland annat globala företag och handel. Reportaget *The cobalt empire*

---

<sup>15</sup> Emmanuel Umpula, "African resources watch", *escr-net.org*, 2015, [hämtad 2021-01-04].

<sup>16</sup> Amnesty International & Afrewatch, *This is what we die for*.

<sup>17</sup> Claude Kabema, *China-Democratic Republic of Congo Relations: From a Beneficial to a Developmental Cooperation*, *African Studies Quarterly*, Vol.16 Issue 3-4, 2016.

<sup>18</sup> Staffan Lindberg, "Blodsbatterier - så högt är priset för framtidens elektronik", *aftonbladet.se*, 2018, hämtad 2020-10-01.

<sup>19</sup> Ketagalan Media, "About us", *ketagalanmedia.com*, [hämtad 2021-01-04]

<sup>20</sup> Ryan Kelly, *How China's Soft Power is Building a Neo-Colonial System in Africa*, Ketagalan Media, 2017.

undersöker på vilket sätt Kina drar nytta av handelsavtalet med DR Kongo, och hur detta kommer skapa en oöverstiglig kant i utvecklingen av eldrivna fordon för Kina.<sup>21</sup>

*The DRC and China's Sicominés: why future deals should be different* är en artikel skriven av Andoni Maiza Larrarte och Gloria Claudio-Quiroga och har publicerats i The Conversation - en ideell nyhetsorganisation som drivs av forskare. I denna artikel skriver författarna om både fördelar och nackdelar med Sicominésavtalet, men argumenterar också för hur framtida handelsavtal måste ha ett annat upplägg för att gynna båda parter.<sup>22</sup>

### 1.3 Avgränsningar

Trots att det finns fler länder i världen där det finns en utarbetad koboltindustri har jag valt att fokusera detta arbete på koboltindustrin i DR Kongo. Anledningen till detta är för att DR Kongo är det land som exporterar mest kobolt i världen men som ändå står inför stora utmaningar när det kommer till mänskliga rättigheter. Det blir därför intressant för mig att titta på situationen i just DR Kongo närmare, för att få en bild av vad det är som faktiskt orsakar dessa människorättsbrott.

Det finns fler länder som har olika typer av handelsavtal med DR Kongo, men för denna uppsats har jag valt att titta på relationen mellan DR Kongo och Kina. Anledningen till detta är för att handelsavtalet mellan dessa två länder har blivit mycket omtalat på den internationella arenan och fått mycket kritik för att det endast skulle gynna Kina. På grund av detta vill jag titta närmare på de två ländernas relation till varandra och undersöka på vilket sätt handelsavtalet påverkar de båda länderna.

En tredje avgränsning som jag gjort är att jag valt att endast undersöka den småskaliga koboltindustrin i DR Kongo. Anledningen till detta är för att det är inom denna industri som det rapporteras om flest människorättsbrott, eftersom de som är anställda inom de statsägda koboltföretagen ofta arbetar under mer regelrätta former.

---

<sup>21</sup> Tim De Chant, "The Cobalt Empire", *thewirechina.com*, 2020, hämtad 2020-12-17.

<sup>22</sup> Andoni Maiza Larrarte & Gloria Claudio-Quiroga, "The DRC and China's Sicominés: why future deals should be different", *theconversation.com*, 2019, hämtad 2021-01-03.



## 2 Tidigare forskning

För att identifiera forskningsläget har jag läst en hel del vetenskaplig litteratur på ämnet, men valt att avgränsa mig till några artiklar som ringar in min forskningsfråga. De texter som jag tagit del av har alla olika perspektiv på ämnet, något som jag kommer att förklara mer ingående i de nästkommande stycken.

Det första perspektivet som jag identifierat är de författare som menar att situationen inom koboltindustrin i DR Kongo är ohållbar. Dessa författare kommer med förslag till hur man på olika sätt kan åstadkomma förbättring och tar upp vikten av att företag tar sitt ansvar för mänskliga rättigheter. Följande litteratur passar in under detta perspektiv:

Boken *Child Mining in an Era of High-Technology: Understanding the Roots, Conditions, and Effects of Labor Exploitation in the Democratic Republic of Congo* är skriven av Roger-Claude Liwanga. I boken föreslår författaren ett omfattande tillvägagångssätt för att eliminera barnarbete inom gruvindustrin i DR Kongo. Detta tillvägagångssätt innefattar bland annat att minska fattigdom, skapa alternativa möjligheter för barnarbetare genom att exempelvis införa fri skolgång i avlägsna gruvområden, straff för personer som utnyttjar barn som arbetskraft och kunskapshöjande insatser för världens befolkning kring hur gruvindustrin ser ut i DR Kongo.<sup>23</sup>

I boken *Mining for Change: Natural Resources and Industry in Africa* söker författarna John Page och Finn Tarp förståelse för hur en bättre förvaltning av intäkterna från naturresursutvinning kan påskynda nödvändiga strukturförändringar i Afrika. De menar att koboltindustrin i dagsläget är ohållbar. Page och Tarp argumenterar för att demokrati kan göra stor skillnad och presenterar idéer för politisk förändring och vidga alternativen för strukturell förändring.<sup>24</sup>

I artikeln *Corporate responsibility and the social risk of new mining technologies* av Julia Keenan, Deanna Kemp och John Owen skriver författarna om hur gruvindustrin projekterar ett

---

<sup>23</sup> Liwanga, *Child Mining in an Era of High-Technology*.

<sup>24</sup> John Page, Finn Tarp, *Mining for Change: Natural Resources and Industry in Africa*, Oxford University Press, 2020.

överväldigande positivt narrativ kring ny teknologi och de ekonomiska fördelar som de genererar. Det som dock saknas är perspektivet på hur denna teknologi påverkar de som arbetar med att ta fram kobolten, menar författarna. Vidare argumenterar de för vikten av att förstå ny teknologi och dess inverkan på civilsamhället i mineralrika länder och att granskning av företagets verksamhet är ytterst viktigt.<sup>25</sup>

Det andra perspektivet som jag identifierat är det perspektiv där författarna ser till hållbarheten inom koboltindustrin. Dessa författare tar upp miljö, arbetsförhållanden och vikten av att återanvända sig av vissa produkter för att skapa en mer hållbar värld.

*Sustainability of artisanal mining of cobalt in DR Congo* är en artikel skriven av Célestin Banza Lubaba Nkulu, Lidia Casas, Vincent Haufroid , Thierry De Putter, Nelly D. Saenen, Tony Kayembe-Kitenge , Paul Musa Obadia, Daniel Kyanika Wa Mukoma, Jean-Marie Lunda Ilunga, Tim S. Nawrot, Oscar Luboya Numbil, Erik Smolders och Benoit Nemery. I denna artikel skriver författarna om vikten av hållbarhetsperspektivet inom koboltindustrin och hur koboltdammet som uppstår vid utbrytningen av metallen är farligt för både människor och miljö och därmed också hela samhällen. Författarna pekar också tydligt på att gruvindustrin och leverantörskedjan av kobolt inte är hållbar.<sup>26</sup>

I artikeln *For a good selfie* skriver författarna Eva Garcia-Vazquez, Pilar Cartón, Micaela Domínguez, Noemí Rodríguez, Antonio Bustillos och Eduardo Dopico om de människorättsbrott som sker i samband med koboltbrytning i DR Kongo. Vidare argumenterar författarna kring vikten av att återvinna mobiltelefoner dels för att skapa en mer hållbar värld och dels för att minska efterfrågan på konfliktmineraler, däribland kobolt.<sup>27</sup>

---

<sup>25</sup> Julia Keenan, Deanna Kemp, John Owen, Corporate responsibility and the social risk of new mining technologies, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, Vol. 26, Issue 4, 2019.

<sup>26</sup> Célestin Banza Lubaba Nkulu, Lidia Casas, Vincent Haufroid , Thierry De Putter, Nelly D. Saenen, Tony Kayembe-Kitenge , Paul Musa Obadia, Daniel Kyanika Wa Mukoma, Jean-Marie Lunda Ilunga, Tim S. Nawrot, Oscar Luboya Numbil, Erik Smolders och Benoit Nemery

Sustainability of artisanal mining of cobalt in DR Congo, *Nature Sustainability*, 2018.

<sup>27</sup> Eva Garcia-Vazquez, Pilar Cartón, Micaela Domínguez, Noemí Rodríguez,, Antonio Bustillos, Eduardo Dopico, For a good selfie . Enhancing mobile phone recycling through simulated exposure to cobalt mining, *Sustainable Production and Consumption*, Vol.26, 2017.

Det tredje perspektivet som jag identifierat är den vetenskaplig litteratur där författarna jämför både de positiva och negativa aspekterna med koboltbrytning.

I artikeln *Lithium-ion batteries: Positive and Negative Right Impacts* skriver författaren Andy Symington om klimatförändringarna och de påverkningar det har på hela jordens befolkning och kallar detta för århundradets förnekade människorättsproblem. Litiumjonbatterier, som innehåller kobolt och används i bland annat elbilar, är ett stort och positivt steg i rätt riktning att få stopp på användandet av fossila bränslen för att bekämpa klimatförändringarna, menar Symington. Men han väger också in aspekten att framtagandet av kobolt sker under usla arbetsförhållanden och där många människorättsbrott sker. Detta menar författaren är en stor paradox.<sup>28</sup>

I artikeln *The precarious political economy of cobalt: Balancing prosperity, poverty, and brutality in artisanal and industrial mining in the Democratic Republic of the Congo* undersöker Benjamin K. Sovacool den politiska ekonomin av koboltbrytning i DR Kongo. Författaren frågar sig vilka fördelar och nackdelar det finns med denna industri och vilka politiska åtgärder som behövs för att göra industrin mer hållbar. Fördelarna med koboltindustrin, menar Sovacool är bland annat att den reducerar fattigdom, utvecklar samhällen och nationell stabilitet. Nackdelarna däremot menar Sovacool är farliga arbetsförhållanden, miljöföroreningar samt våldsamma konflikter.<sup>29</sup>

Det fjärde perspektivet är ett perspektiv där författarna analyser en form av nutida kolonialism i Afrika.

*Eco-Imperialism: Green Power, Black Death* är en bok skriven av Paul Driessen. Det centrala temat för denna bok är att den rika privilegierade västvärlden driver en ideologisk miljörörelse som arbetar med att stoppa den globala industriella utvecklingen. Driessen beskriver hur detta leder till katastrof i den fattigare delen av världen eftersom detta ofta bidrar till att den hållbara utvecklingen stannar upp.<sup>30</sup>

---

<sup>28</sup> Andy Symington, *Lithium-ion batteries: Positive and Negative Rights Impact*, *Human Rights Defenders*, Vol. 28, No.1, 2019.

<sup>29</sup> Benjamin K. Sovacool, *The precarious political economy of cobalt: Balancing prosperity, poverty, and brutality in artisanal and industrial mining in the Democratic Republic of the Congo*, *The extractive industries and society*, Vol.8, Issue 3, 2019.

<sup>30</sup> Paul Driessen, *Eco-Imperialism: Green Power Black Death*, Free Enterprise Press, 2003.



I artikeln *Colonial Patterns in the Growing Africa and China Interaction: Dependency and Trade Intensity Perspectives* skriver författaren Jean-Claude Maswana om Kinas inflytande och relation till vissa afrikanska länder. Maswana beskriver beroendesituationen som dessa länder hamnar i och har en hypotes om att detta kan vara en form av kolonialistiskt styre.<sup>31</sup>

*China's domestic and foreign influence in the global cobalt supply chain* är en artikel skriven av Andrew Gulley, Erin McCullough och Kim Shedd. I denna artikel undersöker författarna Kinas inflytande i olika koboltrika länder, däribland DR Kongo.<sup>32</sup>

I de artiklar jag valt ut finns det flera olika infallsvinklar på detta ämne, även fast många skribenter i slutändan verkar ha samma åsikt om koboltindustrin i DR Kongo och Sicominnesavtalet. Alla artiklar är relevanta för mitt ämne på ett eller annat sätt då de ger mig en bred grund och förståelse för de olika perspektiven som finns. Att de olika texterna belyser olika perspektiv har gjort att jag enkelt kunnat skapa mig en uppfattning om vad det stundande forskningsläget är. Genom att läsa dessa artiklar och böcker har jag identifierat en forskningslucka som jag anser vara intressant att titta närmare på. En del litteratur tar upp hållbarhetsaspekten inom denna industri och vissa nämner även Kinas inflytande. Även då artiklarna täcker ett brett spektrum av ämnen, är det inte direkt någon artikel som tittar närmare på just nykolonialism, resursförbannelsen och teknologisk solutionism och hur dessa teorier tar sig i uttryck i olika typer av material. Detta är alltså den forskningslucka jag identifierat och det tema som denna uppsats kommer undersöka närmare.

---

<sup>31</sup> Jean-Claude Maswana, *Colonial Patterns in the Growing Africa and China Interaction: Dependency and Trade Intensity Perspectives*, *The Journal of Pan African Studies*, vol.8, no.7, 2007.

<sup>32</sup> Andrew L. Gulley, Erin A. McCullough, Kim B. Shedd, *China's domestic and foreign influence in the global cobalt supply chain*, *Resources Policy*, Volume 62, 2019.

## 3 Bakgrund

För att få en bättre förståelse för vilka faktorer som lett fram till överenskommelsen av handelsavtalet mellan Kina och DR Kongo kommer jag i detta avsnitt redogöra för de händelser som påverkat detta. En lång period av väpnade och våldsamma konflikter och Belgiens kontroll över DR Kongo under kolonialtiden är bland annat faktorer som ligger till grund.

### 3.1 Första och andra Kongokrigen

DR Kongo har en lång historia som en europeisk koloni. Mellan år 1885-1908 var landet den belgiske kungen Leopold II:s personliga egendom, och efter detta tog den belgiska staten över och styrde landet fram till dess självständighet år 1960. Kung Leopold och den belgiska staten ansvarade för en av världens mest brutala regimer. När de drog sig ur landet lämnade de efter sig ett land med svag statsmakt, interna konflikter och bristande infrastruktur. År 1965 tog Joseph-Désiré Mobutu makten genom en statskupp och styrde landet med järnhand genom sitt diktatorskap i 32 år. Mobutus regim var både våldsam och korrupt vilket ledde till ständiga uppror och missnöje i flera olika delar av landet.<sup>33</sup>

År 1994 skedde ett folkmord i DR Kongos grannland Rwanda. Över en miljon av folkgruppen hutuer flydde från Rwanda till DR Kongo efter att huturegimen, som begått folkmordet, störtades av tutsimilisen RDF. Bland de flyktingar som flydde till DR Kongo fanns bland annat soldater och miliser som deltagit i folkmordet på tutsierna. Detta ledde till att en konflikt utlöstes i DR Kongo mellan hutuerna och tutsierna - två folkgrupper som finns i både Rwanda och DR Kongo.<sup>34</sup>

---

<sup>33</sup> Globalis, "Den Demokratiska Republiken Kongo", *globalis.se*, 2018, hämtad 2020-12-08.

<sup>34</sup> Ibid.

Vid den här tidpunkten hade Mobutu tillåtit över tio olika väpnade grupper med utländskt ursprung vistas i DR Kongo, vilka var i konflikt med grannländernas sittande regimer. Detta ledde till att grannländer såsom Uganda, Angola och Rwanda ville stöta Mobuturegimen. Rebellgruppen AFDL som leddes av Laurent Kabila, blev en bricka i spelet och bidrog till att stöta Mobutu i det första Kongokriget som pågick mellan 1996-1997. Kriget avslutades när gruppledaren av AFDL, Laurent Kabila, tog över makten.<sup>35</sup>

Landets nya ledare Laurent Kabila blev snabbt impopulär i DR Kongo då det visade sig att hans regim, likt Mobutus, var korrupt och auktoritär och inte levde upp till löftena om demokrati. År 1998, drygt ett år efter att Kabila hade tagit över makten från Mobutu, bestämde han sig för att alla rwandier och utländska soldater skulle lämna DR Kongo. Detta väckte uppror hos det rwandiska folket, som nu plötsligt blev sedda som fiender, och konflikterna ökade snabbt. Bara någon vecka senare angrep Rwanda DR Kongo med målet att avsätta Kabila-regimen. Det andra Kongokriget kom att eskalera och bli mycket större och mer långvarigt än det första Kongokriget. Åtta afrikanska länder och 25 olika beväpnade grupper involverades i konflikten och upp emot åtta miljoner människor miste livet fram till år 2003, då kriget officiellt tog slut.<sup>36</sup>

## 3.2 Kina och DR Kongo

Den långa historien av svagt styre och inbördeskrig har lämnat DR Kongo i en invecklad ekonomisk ställning. I mitten av 2000-talet hade landets infrastruktur näst intill kollapsat och en rad av misslyckade utvecklingsprojekt har gjort att landet dragit på sig en skuld som är alldeles för stor för att kunna återbetala.<sup>37</sup>

Efter att landets president Laurent Kabila lönnmördades år 2001, tog hans son Joseph Kabila över och blev då med sina 29 år världens yngsta statschef.<sup>38</sup> År 2006, tre år efter att andra Kongokrigets slut, valdes Laurent Kabila till president i DR Kongos första demokratiska val på

---

<sup>35</sup> Ibid.

<sup>36</sup> Ibid.

<sup>37</sup> David Landry, The risks and rewards of Resource-for Infrastructure deals: Lessons from the Congo's Sicomines Agreement, *Resources Policy*, Vol.15, 2018, sida 4.

<sup>38</sup> Ibid.

över fyra årtionden. Som en del av hans valkampanj annonserade Kabila sitt "Cinq Chantiers"-program (fem byggarbetsplatser), som en viktig del av utvecklingsstrategin efter kriget. De fem sektorerna som involverades i denna plan var infrastruktur, jobbskapande, utbildning, vatten, elektricitet och hälsa.<sup>39</sup>

När Kabila vunnit valet började han leta efter ett sätt att finansiera sitt Cinq Chantiers-program. År 2007 förhandlades ett avtal fram mellan Sicominex - ett konsortium av de kinesiska företagen Railway Engineering Corporation och Sinohydro, och den kongolesiska regeringen, värderat till US\$9 miljarder. Som en del av avtalet tilldelades det kinesiska konsortiet gruvrättigheter och fri tillgång till 600,000 ton kobolt i utbyte mot investeringar i infrastrukturen. Enligt avtalet skulle US\$6 miljarder gå till att bygga upp infrastrukturen i DR Kongo US\$3 miljarder skulle investeras i gruvindustrin i Katangaprovinsen. 68% av detta projekt bestämdes att det skulle ägas av konsortiet Sicominex, och de resterande 32% av DR Kongos statliga bolag Gécamines.<sup>40</sup>

Efter påskriften av handelsavtalet år 2007, fortsatte förhandlingarna kring avtalet. År 2009, efter flera förhandlingsrundor som resulterade i ett antal interventioner från tredje parter, kom man fram till ett slutgiltigt beslut. Detta slutgiltiga beslut innebar att omkring tre US\$3 miljarder skulle läggas på att bygga upp infrastrukturen, istället för US\$6 miljarder, och resterande delar av avtalet skulle förbli detsamma.<sup>41</sup>

---

<sup>39</sup> Ibid.

<sup>40</sup> Ibid

<sup>41</sup> Ibid

## 4 Teori och metod

I detta avsnitt kommer jag att redogöra för uppsatsens teori och metod. I teoriavsnittet kommer en utförlig beskrivning ges till de tre teorier som jag valt att använda mig av i denna uppsats. I metodavsnittet kommer jag beskriva den metod som jag valt att använda, samt redogöra för hur materialet kommer att analyseras i analysavsnittet.

### 4.1 Teori

I denna uppsats har jag valt att använda mig av tre olika teorier. Den första teorin är neo-kolonialism, också kallat nykolonialism. Teorin om nykolonialism myntades i av den franske filosofen Jean-Paul Sartre år 1956 och i boken *Neo-colonialism, the Last Stage of Imperialism* skriven av Kwame Nkrumah, Ghanas första president, användes begreppet för första gången år 1965. Nkrumah beskriver nykolonialism som det sista och troligen farligaste steget av imperialism. Nykolonialism innebär att mer utvecklade länder, genom kapitalistisk globalisering och multinationella företag, utövar fortsatt kontroll över mindre utvecklade länder. Nykolonialism resulterar ofta i att de mindre utvecklade länderna hamnar i en underkastad beroendeposition med ekonomiska förpliktelser gentemot den nykolonialiserade staten. Nykolonialism kan också uppstå genom att ett mindre utvecklat land är ekonomiskt beroende av en exportvara, och en mer utvecklad stat exploaterar denna exportvara och distribuerar till resten av världen för egen vinning.<sup>42</sup>

The essence of neo-colonialism is that the State which is subject to it is, in theory, independent and has all the outward trappings of international sovereignty. In reality, its economic system and thus its political policy is directed from the outside.<sup>43</sup>

---

<sup>42</sup> Kwame Nkrumah, *Neo-colonialism, the Last Stage of Imperialism*, Thomas Nelson & Sons, Ltd., London, 1965, sida 12-21.

<sup>43</sup> Ibid, sida 9.

Så förklarar Nkrumah nykolonialismens essens. En stat kan alltså i teorin vara självständig och suverän, men i verkligheten styras av en utomstående part. Nykolonialismen verkar bakom stängda dörrar och är förklädd i självständighet.<sup>44</sup> Tätt sammanlänkat med nykolonialismen är fenomenet soft power. Soft power hör till den nya formen av kolonialism och innebär att istället för att ta över stora landmassor med militärt våld för att få politisk kontroll, så skapar man sig istället ekonomisk och politisk makt genom handelsavtal, tjänster och personliga förhållanden. Dessa avtal, tjänster eller förhållanden kan ta sig i uttryck som utländska direktinvesteringar, uppbyggandet av infrastruktur eller utbildningsprogram. Resultatet och målet med detta är alltid detsamma - politiskt inflytande och kontroll över naturresurser.<sup>45</sup>

Den andra teorin som jag valt att använda mig av för denna uppsats är en teori som kallas för "the resource curse", eller "resursförbannelsen" på svenska. Denna teori användes först 1993 av Richard Auty i boken "Sustaining Development in Mineral Economies: The Resource Curse Thesis". I denna bok skriver Auty särskilt om resursförbannelsen i mineralrika länder, vilket gör denna teori mycket passande för denna uppsats. Resursförbannelsen syftar till den paradox där länder som är rika på naturresurser ofta har sämre hållbar utveckling och lägre ekonomisk tillväxt. Det är vida känt att naturresurser är eftertraktade på den globala marknaden och att det ofta gynnar landets ekonomi, men i sin bok visar Auty på motsatsen och drar flera paralleller mellan mineralrika länder och bristande ekonomi. Auty menar att länders naturresurser kan påverka landet så pass mycket att det istället blir en förbannelse.<sup>46</sup> Under det sista kvartalet av 1900-talet växte resursrika länder mycket långsammare än vad resursfattiga länder gjorde. En korrelation mellan resursrika länder och svag demokratisk utveckling, korruption och inbördeskrig har också blivit framträdande.<sup>47</sup>

Litteraturen kring teorin om resursförbannelsen har varit mycket inflytelserik och idén om att naturresurser har negativa effekter för den hållbara utvecklingen är nu vida accepterat av forskare och ämbetsmän i de stora internationella finansieringsinstituten som bland annat World Bank och International Monetary Fund. Dock är det viktigt att ha med sig att även de som förespråkar denna teori menar att den inte är universell då länder som Norge, Kanada och

---

<sup>44</sup> Ibid sida 7.

<sup>45</sup> Ryan Kelly, How China's Soft Power is Building a Neo-Colonial System in Africa, *Ketagalan Media*, sida 3.

<sup>46</sup> Richard Auty, *Sustaining Development in Mineral Economies*, Routledge: London & New York, sida 16.

<sup>47</sup> Macartan Humphreys, Jeffrey D. Sachs, and Joseph E. Stiglitz, *Escaping the Resource Curse*, Columbia University Press, 2007, sida 19-20.

Australien har mycket naturtillgångar och ändå ligger någorlunda i framkant med den hållbara utvecklingen. Däremot är den ett reellt faktum i många länder.<sup>48</sup>

Teknologisk solutionism är den tredje teorin jag kommer att använda mig av, och är en teori om att digital teknik driver innovativa förändringar som ger positiva tekniska, ekonomiska, sociala och kulturella förvandlingar. Med rätt koder, algoritmer och robotar kan teknologi lösa mänsklighetens alla problem och göra allas liv friktions- och problemfria. Idén om att teknologiska förändringar bidrar till nya lösningar utvecklades av Marshall McLuhan år 1964. Idén var då att den så kallade “teknologiska revolutionen” skulle sprida frihet, demokrati, samhörighet och välstånd över hela världen.<sup>49</sup>

Med stöd i dessa tre teorier ska jag undersöka hur nykolonialism, resursförbannelsen och teknologisk solutionism tar sig i uttryck i de texterna jag valt att analysera i denna uppsats. Min tes är att i det kritiska material som jag valt att använda mig av i denna uppsats finns det citat och antydningar som syftar till nykolonialism, resursförbannelsen och teknologisk solutionism. Teorierna om nykolonialism och resursförbannelsen fångade mitt intresse då de båda är teorier som bidrar till ett mer kritiskt perspektiv till materialet. Teorin om teknologisk solutionism bidrar däremot snarare till ett mer positivt förhållningssätt. Det blir därmed intressant att analysera hur dessa tre teorier yttrar sig i materialet. En mer detaljerad förklaring till hur detta kommer att gå till finns i metodkapitlet.

## 4.2 Metod

Den metod jag valt att använda mig av i denna uppsats är dokumentanalys. Denna metod är en form av kvalitativ forskning där olika dokument granskas och tolkas för att skapa en förståelse kring uppsatsämnet. Dokumentanalys är en systematisk procedur för att granska eller utvärdera olika typer av dokument, allt ifrån rapporter, böcker, tidningsartiklar, lagar och statistisk data. Dokumentanalys används för att analysera redan befintliga dokument och finna mönster som annars kan vara svåra att synliggöra. I användandet av dokumentanalys som metod är det av vikt att analysera dokumenten genom en kritisk lins, och dokumentets innehåll behöver nödvändigtvis inte tolkas som precist eller korrekt. Det är alltså viktigt att i en dokumentanalys

---

<sup>48</sup> Ibid, sida 7.

<sup>49</sup> Sy Taffel, “Hopeful extinctions? Tesla, technological solutionism and the anthropocene”, *Culture Unbound: Journal of Current Cultural Research*, Vol. 10, Iss. 2, 2018.

inte tro på att allt nödvändigtvis är sant, därför är det relevant att använda sig av ett stort material för att få en så nyanserad bild som möjligt.<sup>50</sup>

Precis som i linje med dokumentanalysen kommer ett brett omfång av olika typer av material att analyseras som bidrar med flera olika infallsvinklar på ämnet. De dokument som jag valt att analysera för denna uppsats är bland annat rapporter, reportage och akademiska artiklar som noga valts ut för att passa uppsatsens ämne och som har gemensamt att de ställer sig kritiska till relationen mellan DR Kongo och Kina och Sicominesavtalet. I analysen av dokumenten har jag sökt efter återkommande teman och kritik som syftar till nykolonialism, resursförbannelsen och teknologisk solutionism. Jag har analyserat texten för att finna mönster som annars kan vara svåra att synliggöra och som stärker min tes. Ord och antydningar till uppsatsens teorier kommer att lyftas fram genom citat eller återgivning av textens innehåll och undersökas och diskuteras närmare. Detta görs för att lyfta fram dolda argument och antydningar som kan kopplas till de teorier som jag valt att använda mig av. I mitt kritiska material kommer jag analysera antydningar som syftar till korruption, svagt styre, hierarkiserat maktskap, fattigdom, soft power, ökad efterfrågan av naturresurser eller på annat sätt syftar till nykolonialism, resursförbannelsen och teknologisk solutionism. Materialet har analyserats var för sig och antydningar till teorierna har plockats ut för att sedan jämföras med liknande argument eller antydningar i resterande material. Dessa argument har sedan delats upp i tre olika kapitel i analysdelen som belyser en teori var.

---

<sup>50</sup> Glenn Bowen, Document Analysis as a Qualitative Research Method, *Qualitative Research Journal*, 2009, sida 27-30.



## 5 Analys

I detta avsnitt kommer materialet att diskuteras utifrån teorierna om nykolonialism, resursförbannelsen och teknologisk solutionism för att se hur dessa teorier tar sig i uttryck i det kritiska materialet. Detta kapitel är uppdelat i tre olika delar där citat som passar in på de olika teorierna kommer att lyftas fram i varsin del och diskuteras närmare. Ett viktigt begrepp att ha med sig när en läser de kommande kapitlen är begreppet *misslyckad stat*. En misslyckad stat är en stat vars politiska och ekonomiska system har blivit så pass svagt att staten inte längre lyckas uppfylla de grundläggande villkoren som gäller för en suverän statsbildning. En misslyckad stat innefattar bland annat att staten tappar kontrollen över sitt territorium, att regimen inte kan ta legitima beslut, att staten inte kan erbjuda offentliga tjänster eller interagera med andra stater som en fullvärdig medlem av det internationella samfundet.<sup>51</sup>

### 5.1 Hur blir nykolonialism synligt i de kritiska texterna?

Sicominesavtalet och Kinas inflytande i DR Kongo har fått både ris och ros. De finns de som hävdar att avtalet hjälper DR Kongo ur sin fattigdom, och de finns de som hävdar att det stjälper DR Kongo, där mitt material hör till det senare. DR Kongo passar bra in i Kinas handelspolitik för att säkra en konstant tillförsel av eftertraktade mineraler. Handelsavtalet Sicomines är vad Kina kallar en “vinn-vinn”-situation.<sup>52</sup> Avtalet går ut på att Kina ska hjälpa DR Kongo att bygga upp landets infrastruktur i utbyte mot tillgång till gruvrättigheter och därmed också mer eller mindre obegränsad tillgång till kobolt.<sup>53</sup> I flera av de texter jag analyserat kritiserar det faktum att detta avtal skulle innebära en vinn-vinn situation, och en återkommande frågeställning är hur ett vinn-vinn-partnerskap egentligen ska kunna uppfyllas mellan två väldigt ojämlika parter.<sup>54</sup>

These massive infrastructure projects, however, are a prime example of China’s soft power offensive. The monetary benefits attract countries to China, and then

---

<sup>51</sup> The Fund For Peace, “Fragile State Index”, *fragilestateindex.com*, 2020, [hämtad 2021-01-07]

<sup>52</sup> Kabema, *China-Democratic Republic of Congo Relations*, sida 74.

<sup>53</sup> Landry, *The risks and rewards of Resource-for Infrastructure deals*, sida 4.

<sup>54</sup> Kabema, *China-Democratic Republic of Congo Relations*, sida 73.

it traps them in the neo-colonialist system through massive amounts of debt and economic control under the guise of a “win-win” relationship.<sup>55</sup>

Detta citat ger ett tydligt exempel som tyder till både nykolonialism och soft power. I linje med teorin om nykolonialism så luras DR Kongo in i ett avtal som i teorin verkar vara gynnande för båda parter, men under ytan döljer sig ett annat motiv - till fördel för Kina.<sup>56</sup> Som nämnt i teorin är nykolonialismen tätt sammanlänkat med fenomenet soft power som innebär att mer utvecklade länder skapar politisk och ekonomisk makt genom exempelvis handelsavtal som kan ta sig i uttryck som exempelvis uppbyggandet av infrastruktur. Målet med soft power är alltid att få politiskt inflytande och kontroll över naturresurser.<sup>57</sup> Sicominesavtalet är mer eller mindre ett praktexempel på soft power. Kina erbjuder DR Kongo uppbyggnaden av infrastruktur, i utbyte mot gruvrättigheter som mer eller mindre tar sig i uttryck som kontrollen över landets naturresurser.<sup>58</sup>

[...] the Sicomines deal has not lived up to expectations. There have been infrastructure project delays as well as unexpected costs. There have also been problems associated with poor quality roads and infrastructure and inadequate environmental and social impact studies.<sup>59</sup>

Detta citat är ytterligare ett bevis som antyder till nykolonialism och soft power. Det faktum att infrastrukturprojektet blivit försenat och att oväntade kostnader dykt upp är ett tydligt exempel på att Kina endast utnyttjar DR Kongo för att få tillgång till landets mineraler. Det märks att Kina egentligen inte är intresserade av DR Kongos bästa och att påståendet att Sicominesavtalet skulle vara vinn-vinn fallerar när Kina inte ens kan tillgodose infrastruktur av god kvalitet.<sup>60</sup>

Det faktum att Kina kunde få igenom detta avtal trots kritik från omvärlden är det flera av mina källor som belyser. Anledningen till detta, enligt analysen av mitt material,

---

<sup>55</sup> Kelly, *How China's Soft Power is Building a Neo-Colonial System in Africa*, sida 10.

<sup>56</sup> Ibid, sida 3.

<sup>57</sup> Ibid, sida 3.

<sup>58</sup> Kabema, *China-Democratic Republic of Congo Relations*, sida 73.

<sup>59</sup> Maiza Larrate & Claudio-Quiroga, *The DRC and China's Sicomines: why future deals should be different*.

<sup>60</sup> Ibid.

beror på DR Kongos förflutna med västvärlden under kolonialtiden. Trots påtryckningar från det internationella samfundet om att Sicominesavtalet är vinklat till Kinas fördel, gick avtalet ändå igenom. Kabema förklarar detta genom att beskriva DR Kongos fascination för Kina, och menar att DR Kongo attraheras av Kinas tillvägagångssätt att leda sitt folk ur fattigdom.<sup>61</sup>

The fascination with China has been about how it has succeeded in a relatively short period of time in moving so many of its people out of poverty and modernizing its cities so rapidly. For most Africans, the thinking is that because “China has managed to overcome so many similar problems, it knows what it is doing.” The economic transformation it has achieved is attractive, and the DRC wants to learn and benefit from China’s successes.<sup>62</sup>

Både Kabema och Kelly poängterar att DR Kongo är skeptiska till västvärlden på grund av de människorättsbrott som begicks under kolonialtiden, och att de inte vill att samma historia ska upprepas. Skepticismen mot västvärlden har gjort att DR Kongo letat efter andra alternativ till investerare, vilket gjort att en dörr öppnats för Kina.<sup>63</sup> Enligt Kina finns inga bakomliggande tankar med Sicominesavtalet, utan de menar att det är vinn-vinn-situation eftersom relationen mellan de två länderna bygger på ett utbyte som gynnar båda länder: *“you give me the minerals I desperately need, and I build for you the infrastructure you need.”*<sup>64</sup>

Analysen av mitt material pekar på att det inte finns någon tvekan om att Kina styr DR Kongos ekonomi till sin egen fördel genom Sicominesavtalet. Omvärlden har kritiserat att detta avtal saknar transparens och för att det inte är ett rättvist upplägg. Kabema beskriver hur detta upplägg skapade ramaskri från omvärlden då det var tydligt att detta avtal skulle öka DR Kongos utlandsskuld till en oacceptabel nivå. Detta ledde till att International Monetary Fund (IMF) krävde att omfattningen av avtalet skulle minskas. Efter en period av motstånd från både Kina och DR Kongo kom de slutningen fram till

---

<sup>61</sup> Kabema, *China-Democratic Republic of Congo Relations*, sida 74.

<sup>62</sup> Ibid, sida 74.

<sup>63</sup> Kelly, *How China’s Soft Power is Building a Neo-Colonial System in Africa*, sida 4.

<sup>64</sup> Kabema, *China-Democratic Republic of Congo Relations*, sida 2.

ett omförhandlat avtal. Kina reviderade sin investeringssumma från US\$9 miljarder till US\$6 miljarder, men resterande delen av avtalet förblev som avtalat sedan tidigare.<sup>65</sup>

The IMF intervention which changed the terms of Sicominés did more harm to the DRC than to China. The reduction from \$9 billion to \$6 billion investment reduced the Chinese obligations by 33 percent and the infrastructure benefit to the DRC by 50 percent while China still gets access to minerals worth over \$50 billion. [. . .] The reserves ceded to China under the first deal remained unchanged.<sup>66</sup>

Minskningen löste alltså inte obalansen i avtalet utan förvärrade den snarare eftersom de andra dimensionerna i affären inte reviderades i linje med Kinas minskade kapitalinvesteringar. Enligt det nya avtalet får Kina fortfarande tillgång till DR Kongos mineraler värderat till en enorm summa pengar, medan investeringen på infrastrukturen minskade, endast till nackdel för DR Kongo.<sup>67</sup>

Argument som också tyder till nykolonialism är att det kinesiska konsortiet i Sicominésprojektet sköter all administration och tar därmed också tar alla beslut kring bland annat produktion, export och import. Kinesiska företag har också genom detta avtal fått undantag från skatter och tullar. Detta innebär att skattebefrielser beviljar kinesiska företag att verka inom ramen för Sicominésavtalet utan att DR Kongo får ta del av skatteintäkterna, vilket i sin tur leder till att DR Kongo inte kan dra ekonomisk vinning av sina naturresurser i full utsträckning. Dessutom innehåller avtalet en klausul som undantar handelsavtalet från nya lagar som kan införas av DR Kongos regering. Detta betyder att om DR Kongo reformerar eller implementerar nya lagar, oavsett om det gäller skatter, miljölagstiftning, sedvänjor eller gruvlagstiftning så kommer kinesiska företag vara undantagna från dessa lagar.<sup>68</sup>

Det är tydligt att Kinas underliggande agenda är att säkra en konstant tillgång till eftertraktade mineraler och att de utnyttjar DR Kongos ekonomiska och strukturella svagheter till sin fördel. I flera av de texter som jag analyserats beskrivs hur den kongolesiska befolkningen föraktar det kinesiska inflytandet och att det till och med

---

<sup>65</sup> Ibid, sida 80.

<sup>66</sup> Ibid, sida 80

<sup>67</sup> Ibid, sida 80-81.

<sup>68</sup> Ibid, sida 81.

ibland gått så långt att vissa lokalbor attackerat kineser i ren frustration och desperation på grund av den konstanta och kvarvarande fattigdomen, som de anser vara på grund av Kinas intåg i landet.<sup>69</sup>

År 2016 skulle en toalettank grävas ner i kvarteret Kasulo mitt i den koboltrika staden Kolwezi när en plötsligt stötte på en stor mängd kobolt, och därefter blev inget sig likt. Människor började gräva längs de gropiga vägarna, i sina trädgårdar och bakgårdar, och avundsjuka grannar från andra kvarter smög över på natten och tjuvgrävde. Folk blev som besatta av att hitta kobolt så att marken tillslut var så urgrävd att husen hotades att rasa och vakter fick kallas in. Det dröjde sedan inte länge förrän ett av Kinas största inköpsföretag Congo Dongfang Mining International (CDM) tog över området. Kolwezi ligger i ett av det största mineralrika områden i världen och man skulle kunna tänka sig att denna naturresurs är en ofantlig skatt, men ändå lever de allra flesta människor i DR Kongo i förtvivlad fattigdom.<sup>70</sup>

Under 2017 har de kongolesiska myndigheterna sålt rätten att bryta kobolt i kvarteret Kasulo till den största inköparen i området, Congo Dongfang Mining International, CDM. Lagg gärna företagets namn på minnet. CDM är ett helägt dotterbolag till kinesiska Huayou Cobalt - som i sin tur är en av världens största tillverkare av koboltprodukter och bland annat har amerikanska Apple på kundlistan. Kineserna har byggt en mur runt området och de tusentals människor som bodde i kvarteret har tvångsflyttats. Barnen har försvunnit och idag får bara män med särskilda tillstånd gå in. Männerna fortsätter att gräva och bryta för hand utan skyddsutrustning och säljer därefter direkt till kineserna, utan möjlighet att förhandla om priset.<sup>71</sup>

Inte nog med att Kina exploaterar DR Kongos resurser för egen vinning, utan de driver också iväg människor från sina egna hem för att komma åt den mineralrika marken i kvarteret Kasulo. Dessutom exploateras den lokala arbetskraften och tvingas till ett riskfyllt jobb med knapp ersättning. Tvångsflyttningar, riskfyllt arbete och knapp ersättning för ett fysiskt krävande jobb är alla faktorer som får varningsklockor att ringa och minnen från den forna kolonialtiden uppdagas. Vad Kina gör i DR Kongo är egentligen bara en återupprepning av detta. CDM, Kinas största inköpsföretag har en

---

<sup>69</sup> Ibid, sida 78.

<sup>70</sup> Lindberg, *Blodsbatterier*.

<sup>71</sup> Ibid.

utbredd koboltutvinningsindustri i DR Kongo. I Aftonbladets omfattande reportage intervjuas Yu Long, CDMs utsände platschef.<sup>72</sup>

- Vi ska bygga en bättre väg. Ordna personlig skyddsutrustning. Gratis vatten, för tvättning, säger han.
- Varför har ni inte redan gjort det?
- Förlåt. Jag vet att allt inte ser bra ut, men det tar tid. Kom ihåg att det var en katastrof innan vi kom. Barn överallt. Nu är det bara vuxna här.
- Hur mycket tjänar gruvarbetarna?
- Inte mindre än innan.
- Och hur mycket tjänar ert företag?
- Vi är här för att hjälpa.

Han hostar, jag hostar. Gruvdammet är överallt, det tränger in i näsa och hals. Några åskknallar hörs. Himlen drar ihop sig ännu mer. Regnet är lömskt. Det binder det förhatliga dammet, men gör marken lerig och farlig. Det är alltid under regnsäsongen som flest gruvarbetare dör. Yu Long talar om de tvångsflyttade.

- Alla har fått nya, fina hus. Alla är nöjda.<sup>73</sup>

Yu Long menar alltså att hans företag är där för att hjälpa DR Kongo men med facit i hand är detta bara tomma ord. Att barnen nu stängs ute från att bryta kobolt i det stora området som CDM ockuperat är förvisso bra, men det betyder inte att problemet med det utbredda barnarbetet inom koboltindustrin försvinner, bara att det fortgår någon annanstans. Det faktum att CDMs platschef undviker att svara på frågan om hur mycket CDM tjänar säger en hel del och man får anta att hans undvikande svar tyder på att CDM tjänar betydligt mycket mer än vad de kongolesiska arbetarna gör. Precis som i linje med teorin om nykolonialism visar ett övertag i ekonomin tydligt på en makthierarki och nykolonialistiskt inflytande. Vidare i Aftonbladets omfattande reportage får man möta det kongolesiska paret med åtta barn som tvingats lämna sitt hus för att göra plats åt CDM.<sup>74</sup>

---

<sup>72</sup> Ibid.

<sup>73</sup> Ibid.

<sup>74</sup> Ibid.

I våras fick Edmund Kalenga, 47, och Yvonne Kalenga, 42, besked att myndigheterna tillsammans med företaget CDM skulle bygga en mur runt området och att alla husen skulle jämnas med marken. Familjen gavs ett ultimatum: att acceptera ett nytt hus på ett fält en mil utanför staden eller ta emot en engångssumma.

- Huset de erbjöd har bara ett rum och det finns inga skolor där. Och pengarna de erbjöd motsvarar bara en tiondel av det gamla husets värde. Det skulle inte ens räcka till en ny tomt, säger Edmund Kalenga. Jag återger den kinesiske platschefens ord, att de tvångsflyttade familjerna skulle vara nöjda med uppgörelsen.

- Det är lögn. CDM har betalat till staten, men pengarna har aldrig kommit fram till oss, säger Yvonne Kalenga.

[...] Av de 700 familjer som fått sina hus rivna får vi uppgift om att bara 18 flyttat in i något av de nya husen.<sup>75</sup>

Detta citat ger antydningar till korruption och makthierarkier och med detta citat blir det tydligt att DR Kongo de facto blir utsatta för nykolonialism. Det är påtagligt att Kinas enda intresse är att få åtgång till kobolten och ignorerar helt i dess konsekvenser. Att människor blivit tvångsflyttade och sedan inte ens får tillgång till likvärdigt boende eller en likvärdig summa pengar är långt ifrån vad som kan kallas för en vinn-vinn-situation.<sup>76</sup>

CDM pekas även ut i Amnestys rapport som en av de största bovarna. CDM har beskrivits som en jätte och enligt en anställd på företaget är de "lika stora som Amerika". Innan jag går in på fler detaljer om företaget, är det av relevans att först få en överblick av den kaotiska och oreglerade leverantörskedjan av kobolt.<sup>77</sup> Kobolten som bryts tas till auktoriserade "köpbodar" som ligger i närheten av gruvorna och som ofta drivs av utländska investerare - till allra största del kineser. Gruvarbetarna får sedan betalt beroende på hur hög halten av kobolt är i den malm som brutits, samt hur mycket det väger. Kobolten säljs sedan vidare till internationella handelsföretag som raffinerar kobolten i DR Kongo innan det exporteras. I de allra flesta fall lastas den raffinerade kobolten på stora lastbilar som fraktar den till den Sydafrikanska hamnen Durban där

---

<sup>75</sup> Ibid.

<sup>76</sup> Ibid.

<sup>77</sup> Alex Crawford, "Meet Dorsen, 8, who mines cobalt to make your smartphone work", *skynews.com*, 2017, hämtad 2020-12-18.

det skeppas vidare till Kina. Där förädlas kobolten och säljs vidare till teknikföretag. Det spelar alltså ingen roll om kobolten brutits av barn eller under slavliknande förhållanden med livet som insats, i köphuset är all kobolt densamma och blandas med den kobolt som brutits under mer regelrätta förhållanden, något som materialet belyser som mycket problematiskt.<sup>78</sup>

Vi går in i en av bodarna. Bakom galler sitter en kines med munskydd. I handen har han en gul radarliknande mätare. I lådan ligger buntar med sedlar. Lika noggrann som kinesen är att kontrollera vikt och halt, lika lite bryr han sig om stenens ursprung.

- Vi köper från alla som kommer hit, säger han kort och tänder en cigarett. Säckar lyfts ner från skåpbilar och släpvagnar och staplas upp mot plåtväggarna. Allt blandas. Härifrån är allt samma kobolt. En Volvolångtradare körs fram. De inköpta säckarna lastas upp på släpet. Jag frågar den kinesiske handlaren vart lasten ska gå. Svaret kommer fort:

- Till CDM, Congo Dongfang Mining International.<sup>79</sup>

CDM har uppgett att de sedan 2017 inte köper kobolt från dessa köpbodar, bland annat på grund av risken för barnarbete. Detta bekräftar även talespersoner från moderföretaget Huayou Cobalt. En fullständigt felaktig uppgift enligt de reportrar som varit på plats i DR Kongo. Det är säkert att säga att Huayou Cobalt, och då i förlängningen också CDM, misslyckas med att respektera de internationella mänskliga rättigheterna i enlighet med FN:s vägledande principer för företagande och mänskliga rättigheter<sup>80</sup>, samt femstegsramverket rekommenderat i The OECD Due Diligence Guidance for Responsible Mineral Supply Chains.<sup>81</sup> Som en del av företagets ansvar att genomföra företagsgranskning för att tillgodose att mänskliga rättigheter följs i linje med en internationell standard, så förväntas Huayou Cobalt att skapa sig en förståelse för hur den kobolt som de köper extraheras, hanteras, transporteras och köps upp. Företaget borde kunna identifiera vart kobolten blivit bruten, av vem och under vilka förhållanden och ha ett implementerat system för detta. I enlighet med FN:s vägledande

---

<sup>78</sup> Amnesty & Afrewatch, *This is what we die for*, sida 18.

<sup>79</sup> Lindberg, Blodsbatterier.

<sup>80</sup> United Nations, "Guiding Principles on Business and Human Rights", *ochr.org*, 2011, hämtad 2021-01-03.

<sup>81</sup> Organisation for Economic Co-operation and Development, "OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas", *oecd.org*, 2016, hämtad 2021-01-03.



principer borde företaget ta nödvändiga åtgärder för att adressera de människorättskränkningar som identifieras i leverantörskedjan, exempelvis vid brytningen av kobolt. De farliga arbetsförhållandena, frekventa olyckorna och barnarbetet inom koboltindustrin är ett väldokumenterat ämne både i internationell och kongolesisk media, från NGO:s och från regeringar. På grund av just detta borde företagen rimligtvis vara medvetna om industrins risker och bristande hållbarhet och vidta åtgärder för att förbättra situationen. Det faktum att detta inte sker, utan att företaget bara vänder andra kinden till, är ännu ett tecken på nykolonialism.<sup>82</sup>

DR Kongo är en misslyckad stat i många avseenden och för svag för att upprätthålla sammanhängande och ihållande handels- och politikrelationer. Bristen på landets ideologiska inriktning och dess korrupta karaktär gör att Kina enkelt kan påverka landet både ideologiskt och ekonomiskt. Kina utnyttjar alltså DR Kongos svagheter till sin fördel men påstår ändå att Sicominesavtalet är vinn-vinn. Kinas handel och politik gentemot DR Kongo kommer bara att göra skillnad om den utgör ett alternativ till den nuvarande korrupta förvaltningen av staten och relationen mellan stat och samhälle i DR Kongo. Det blir en motsägelse för Kina att påstå att de hjälper DR Kongo genom Sicominesavtalet, om de inte också uppmärksammar vikten av att bygga vitala demokratiska, funktionella, transparenta och ansvariga institutioner som kan hantera fördelarna med kommersiella band. Det blir något ignorant av Kina att bara låtsas som att dessa problem inte existerar eller att undergräva dessa. De svagheter som DR Kongo har och de utmaningar som de står inför kräver att en internationell partner uppmärksammar och adresserar dessa. Kabema menar att den enda gången ett förhållande mellan ojämlika partners kan omvandlas till ett vinn-vinn-förhållande är när den dominerande parten medvetet vidtar åtgärder för att stärka den svagare parten så att denna på ett meningsfullt sätt kan delta i att bygga handelsrelationer som är ömsesidigt fördelaktiga.<sup>83</sup>

The level of contribution to development depends, to a great extent, on the ability of inexpert local institutions to manage complex multilateral projects.<sup>84</sup>

---

<sup>82</sup> Amnesty & Afrewatch, *This is what we die for*, sida 53-54.

<sup>83</sup> Kabema, *China-Democratic Republic of Congo Relations*, sida 79.

<sup>84</sup> Maiza Larrate & Claudio-Quiroga, *The DRC and China's Sicomines: why future deals should be different*.

Den främsta anledningen till att handelsrelationen mellan de två länderna inte är gynnsamt för DR Kongo är att DR Kongo är en misslyckad stat, vilket Kina utnyttjar till sin fördel. DR Kongo kommer inte att kunna dra nytta av de möjligheter som Kina erbjuder om staten inte omorganiseras för att fungera som en stabil stat med kapabla institutioner där korruption ses som ett problem och inte som en norm. De interna svagheter inom den kongolesiska staten är alltså ett hinder för Kinas vinn-vinn-modell.<sup>85</sup> DR Kongo har ingen möjlighet att utvecklas eftersom ansvaret för att denna utveckling ska ske ligger på kongolesiska institutioner som inte har verktygen att hantera komplexa multilaterala projekt.<sup>86</sup> Såvida inte den kongolesiska staten förvandlas och förvärvar tillräcklig kapacitet för att utforma en politik som skyddar kongolesiska intressen, kommer förhållandet med Kina förbli en enkelriktad gata. För tillfället är DR Kongo mottagare av Kinas politik, makthierarki och nykolonialistiska styre.<sup>87</sup>

Kina har inte visat någon vilja att hjälpa DR Kongo att omstrukturera sin stat för att ha möjlighet att kunna delta på ett meningsfullt sätt i de båda ländernas förhållande. Kina upprätthåller nära förbindelser med den politiska eliten i DR Kongo och gör inga ansträngningar för att koppla samman sina investeringar med det kongolesiska folkets välbefinnande - vilket i sin tur bara kan bli en verklighet genom att förändra statens natur. Vad Kina skulle kunna göra, om de faktiskt vill leva upp till att Sicominesavtalet är vinn-vinn, är att avsiktligt avstå från att dra nytta av DR Kongos svagheter och istället investera i satsningar för att bygga sin statliga förmåga att engagera och skydda sina intressen i global handel.<sup>88</sup>

Förhållandet mellan DR Kongo och Kina skulle kunna vara gynnsamt för båda länderna, men representerar inte en vinn-vinn-relation i dagsläget. Materialet argumenterar för hur DR Kongo är i behov av en handelspartner som förstår dess svagheter och som är beredd att stödja staten i sin utvecklingsprocess mot en mänsklig, institutionell och organisatorisk kapacitet. Det förhållande som finns mellan de två länderna idag är tveklöst nykolonialistiskt och gynnar inte DR Kongo. Så länge Kina

---

<sup>85</sup> Kabema, *China-Democratic Republic of Congo Relations*, sida 79.

<sup>86</sup> Maiza Larrate & Claudio-Quiroga, *The DRC and China's Sicomines: why future deals should be different*.

<sup>87</sup> Kabema, *China-Democratic Republic of Congo Relations*, sida 80.

<sup>88</sup> *Ibid*, sida 83.

inte hjälper DR Kongo att uppnå stabilitet är tillvägagångssättet med utveckling genom infrastruktur inte hållbart, och bidrar endast med fördel till Kina.<sup>89</sup>

## 5.2 Hur blir resursförbannelsen synligt i de kritiska texterna?

DR Kongo skulle tack vare sina stora naturresurstillgångar kunna vara ett av Afrikas rikaste länder, men är istället ett av världens fattigaste. Tre fjärdedelar av befolkningen beräknas leva i extrem fattigdom och år 2019 låg landet på plats 179 av 189 i FN:s index för mänsklig utveckling. Landets demokratiska utveckling har de senaste åren gått i fel riktning och det politiska styret har blivit allt mer repressivt och människorättskränkningar har blivit allt vanligare. Dessutom är DR Kongo ett av de minst jämställda länderna i världen och placerades på plats 149 av 153 i Gender Gap Report 2020.<sup>90</sup>

I Aftonbladets omfattande resultat intervjuas Richard Mukena som arbetar som utredare på människorättsorganisationen Afrewatch.<sup>91</sup>

Kongo-Kinshasa är ett land som plågas av djup fattigdom och extrem korruption. Av ständiga krig och sexuella övergrepp i en skala som nästan inte går att förstå. Mukena menar att det inte finns någon plan för hur rikedomarna ska kunna utveckla landet. Ingen politik. Bara vild, okontrollerad exploatering. Han tvekar inte inför ordvalet.

- Det är en plundring, vårt land plundras.

Jag frågar honom vem som tjänar på det som sker. Svaret kommer genast, Congo Dongfang Mining International, CDM.

- Genom att köpa handbruten kobolt kan man pressa inköpspriserna och göra större vinst. Det är vad allt handlar om.<sup>92</sup>

---

<sup>89</sup> Ibid, sida 83.

<sup>90</sup> Sida, "Sidas arbete i Demokratiska Republiken Kongo", *sida.se*, 2020, hämtad 2020-12-01.

<sup>91</sup> Lindberg, *Blodsbatterier*.

<sup>92</sup> Lindberg, *Blodsbatterier*.

Vinst på någon annans bekostnad är alltså det Mukena menar att allt handlar om. Medan kongoleserna sliter dagarna i ända för ett dåligt betalt jobb, gör sig kinesiska företag rika på de kongolesiska arbetarnas bekostnad. Ett återkommande tema i de texter jag läst är berättelser hur DR Kongos befolkning, oberoende av kön och ålder, mer eller mindre tvingas in i koboltindustrin som ett sista desperat försök att ta sig ur den extrema fattigdomen. Pierre, en vuxen gruvarbetare säger följande i en intervju; *“Parents send their children there, because they don’t have the means to live and because they don’t have jobs. If the children have nothing to eat, they go to work in the mines”*.<sup>93</sup>

Mitt material visar tydligt att korruption och konflikt har varit de grundläggande orsakerna till DR Kongos katastrofala ekonomiska situation de senaste decennierna, precis som i linje med teorin om resursförbannelsen. De möjligheter och utvecklingsstrategier som Kina erbjuder DR Kongo är visserligen betydande i viss utsträckning men dock otillräckliga för att bidra till DR Kongos hållbara utveckling.<sup>94</sup> DR Kongo är en misslyckad stat i många avseenden och är en risk både för sig själv och för sina samarbetspartners. Landet lider av institutionella, strukturella och människorättsliga svagheter till följd av en svag och korrupt regering och flera år av krig och försummelse. Dessa aspekter hindrar landet att främjas av handelsavtalet med Kina och bidrar istället till att DR Kongo hamnar i en beroendeposition. Trots ett överflöd av naturresurser är DR Kongo oförmögen att planera, finansiera och bygga upp sin egen infrastruktur. Detta leder i sin tur till att Kina kan använda sig av dessa svagheter till sin fördel, exempelvis genom Sicominesavtalet.<sup>95</sup>

The Sicomines agreement demonstrates one of the main problems with deals of this nature. It never included any guarantee of the actual value that the Congolese population would get in exchange for the country’s main source of wealth.<sup>96</sup>

Detta citat knyter tydligt an till teorin om resursförbannelsen. Den kongolesiska befolkning står vid sidan av och ser på hur Kina blir rikare och rikare på bekostnad av deras resurser, i takt med att kongoleserna blir allt mer fattiga. Det är tydligt att

---

<sup>93</sup> Amnesty & Afrewatch, *This is what we die for*, sida 3.

<sup>94</sup> Ibid, sida 81.

<sup>95</sup> Maswana, *China-Democratic Republic of Congo Relations*, sida 77.

<sup>96</sup> Maiza Larrate & Claudio-Quiroga, *The DRC and China’s Sicomines: why future deals should be different*.

kinesiska företag endast har fokuserat på att de själva ska gynnas av tillgången av naturresurser i DR Kongo medan lokalbefolkningens intressen, önskemål och förhoppningar blivit och fortsätter bli försummade.<sup>97</sup>

DR Kongo är ett land med ett överflöd av naturresurser som genom historien har plundrats och missköts. Trots detta innehåller marken i detta land fortfarande mer än 1,100 olika typer av mineraler, en naturresurs som beräknas vara värd US\$24 biljoner, vilket är mer än Europas och USA:s gemensamma BNP.<sup>98</sup> US\$24 biljoner är en summa som är svår att föreställa sig. Med en tillgång värderat till denna summa skulle DR Kongo klara av att ta sig ur den fattigdom som landet är försatt i, men precis som i linje med resursförbannelsen så bidrar landets svaga styre, år av konflikt och en utbredd korruption till att landet inte klarar av att dra nytta av sina naturtillgångar.<sup>99</sup>

The scale of artisanal cobalt mining has been ascribed to the government's chronic mismanagement of the economy over several decades, as it bankrupted its most important mining company and failed to create alternative sources of employment.<sup>100</sup>

Det finns ingen officiell statistik på hur många människor som avlider till följd av gruvarbetet inom koboltindustrin, men människor som arbetar i dessa gruvor menar att de riskerar sitt liv varje gång de arbetar nere i en gruva. Gruvorna inom den småskaliga gruvindustrin grävs för hand och kan sträcka sig upp till 60 meter under marken, utan några stöd för att hålla dem uppe. Gruvkollapsar där människor dör eller får svåra krosskador är vanliga och trots att röda kors sätts upp i öppningen på vissa gruvor för att visa att de är ostabila eller farliga, så fortsätter ändå gruvarbetet i dessa för att komma åt den eftertraktade kobolten. Trots den stora risken för skador eller död, har de som arbetar inom koboltindustrin inget annat val. Att arbeta med att bryta kobolt ger större chans till att få pengar för att sätta mat på bordet än att inte arbeta alls, och därför är det en risk som många väljer att ta.<sup>101</sup>

---

<sup>97</sup> Ibid.

<sup>98</sup> Maswana, *China-Democratic Republic of Congo Relations*, sida 76

<sup>99</sup> Kabema, *China-Democratic Republic of Congo Relations*, sida 73.

<sup>100</sup> Amnesty & Afrewatch, *This is what we die for*, sida 16.

<sup>101</sup> Ibid, sida 24.

Den utbredda fattigdomen i landet är ett tydligt tecken på resursförbannelsen, trots landets enorma rikedom av naturresurser lever ändå miljontals människor i extrem fattigdom. Sjukhusen runt omkring den mineralrika Katangaprovinsen är överbelastade och all sjukvård, förutom den mest grundläggande, måste betalas i förskott. En trebarnspappa som fått sitt ben krossat i ett gruvras berättar att läkaren gett honom tre dagar på sig att betala för den operation som krävs för att han ska få ett någorlunda funktionerande ben, annars är det för sent. Kostnaden för operationen är 4,000 svenska kronor, en summa pengar denna man bara kan drömma om. Sjukhusen får inget bidrag utifrån, varken från staten, de kinesiska företagen eller från storföretag som bland annat Apple, Tesla och Dell, som i sin tur köper sin kobolt från de kinesiska företagen. Många vittnar om att sjukhusen liknar krigssjukhus, överallt ligger skadade människor med infekterade sår på grund av bristande hygien- och sanitetstillgångar. De allra flesta sjukhus har också brist på rena förband, dropp och smärtstillande. Till sjukhusen kommer inte bara de som skadats, utan även de som avlidit - så pass många att de måste staplas på varandra inne i kylrummen.<sup>102</sup>

Den utbredda fattigdomen bidrar inte bara svält och oförmågan att betala för sjukvården, utan det bidrar även till barnarbete. Omkring 40,000 barn beräknas arbeta inom den småskaliga gruvindustrin i DR Kongo. Oberoende av regn, åska eller gassande sol arbetar barnen med att bryta kobolt under arbetsdagar ibland så långa som 12 timmar för en minimal summa pengar. Flera barn vittnar om hur de ibland spenderar ett helt dygn nere i de handgrävda, ostabila tunnlarna. De barn som arbetar med att bryta kobolt går oftast inte i skolan, utan spenderar varje dag med att bryta kobolt för att tjäna ihop en liten summa pengar. De barn som faktiskt har möjligheten att gå i skolan, ses ändå ofta bryta kobolt innan och efter skolan, samt på skollov och helger. Många barn som arbetar inom koboltindustrin exponeras ofta för droger, blir sexuellt utnyttjade, slagna eller blir indragna i våldsamma kretsar.<sup>103</sup>

*The Democratic Republic of the Congo Child Protection Code* är en nationell lag i DR Kongo som började gälla år 2009. Enligt denna lag har alla barn rätt att gå i skolan få en bra utbildning. Staten ska garantera denna rättighet genom att göra all grundskoleutbildning gratis

---

<sup>102</sup> Lindberg, *Blodsbatterier*.

<sup>103</sup> Amnesty & Afreewatch, *This is what we die for*, sida 29-30.

och obligatorisk för alla barn i landet.<sup>104</sup> Dessvärre ser situationen inte ut så här i praktiken. Det finns ofta inga skolor i de avlägsna gruvområdena och på de ställen där det faktiskt finns skolor, så är de allt som oftast inte gratis. Regeringen ska egentligen betala lärarnas löner, men eftersom detta inte sker på grund av korrupktion, tar de flesta skolor istället ut en avgift för att täcka dessa. Om en familj inte har möjlighet att betala tvingas barnet lämna skolan.<sup>105</sup>

Vidare i denna lag stipuleras att inget barn kan bli anställt innan barnet fyllt 16 år, och att den värsta formen av barnarbete är förbjuden. Ett barn som anställs får heller inte arbeta mer än fyra timmar på en dag, Enligt lagen är också barnet skyddat från alla typer av ekonomisk exploatering. Detta innebär att ingen form av utnyttjande av barnet får ske av ekonomiska skäl. Utnyttjande av barnet i denna kontext innebär bland annat att arbetsbördan i relation till barnets ålder, tiden och längden för arbetet, otillräcklig eller utesluten ekonomisk ersättning och förhindrandet av barnets psykiska, mentala, moraliska, sociala och spirituella utveckling.<sup>106</sup>

ILO definierar “Den värsta formen av barnarbete” som arbete som bland annat involverar att barn (personer under 18 år) blir förslavade, separerade från sina familjer och utsatta för hälso- och säkerhetsrisker.<sup>107</sup> Barn som utsätts för hälso- och säkerhetsrisker utgör den allra största delen inom det som räknas som den värsta formen av barnarbete. Hälso- och säkerhetsrisker innebär bland annat farliga eller ohälsosamma arbetsförhållanden som kan leda till omfattande skador, sjukdomar, permanenta funktionsnedsättningar, psykologiska men eller dödsfall.<sup>108</sup>

I och med den omfattande fattigdomen, som leder till svält, barnarbete och för vissa även döden, i kombination med landet svaga styre och utbredda korrupktion, finns det ingen tvekan om att DR Kongo är utsatta för resursförbannelsen. Kinas intåg i landet och exploateringen av DR Kongos naturresurser har också kommit att bli en bidragande faktor till att DR Kongo fortsatt blir kvar i denna onda spiral.<sup>109</sup>

---

<sup>104</sup> Leganet, “Law no.09/001 2009 on Child protection”, *leganet.co*, 2009, hämtad 2020-12-03.

<sup>105</sup> Liwanga, *Child Mining in an Era of High-Technology*.

<sup>106</sup> Law no. 09/001 on child protection.

<sup>107</sup> International Labour Organization, “Worst Forms of Child Labour Convention”, *ilo.org*, 2009, hämtad 2020-11-23.

<sup>108</sup> International Labour Organization, “Hazardous child labour”, *ilo.org*, hämtad 2020-11-23.

<sup>109</sup> Amnesty International & Afreewatch, *This is what we die for*.

## 5.3 Hur blir teknologisk solutionism synligt i de kritiska texterna?

Kobolten har kommit att kallas vår tids olja, och är en viktig komponent i uppladdningsbara litiumjonbatterier som finns i nästan all modern teknik som vi har idag. Kobolten är därmed en nyckelkomponent i steget till en högteknologisk och klimatsmart värld utan fossila bränslen.<sup>110</sup> Men priset för en klimatsmart värld är högt, i alla fall rent människorättsligt. Svält, sjukdomar, fattigdom, barnarbete, omfattande skador och död kantar denna industri i ett av världens fattigaste länder.<sup>111</sup>

This presentation is about accelerating the time to sustainable energy. Indeed, if you think lithium ion batteries are everywhere today, just wait until tomorrow.<sup>112</sup>

Så uttryckte sig Teslas medgrundare Elon Musk på Teslas “Battery Day” i september 2020. Teknologisk solutionism är mer närvarande än någonsin och med energitäta, hållbara och mångsidiga celler driver litiumjonbatteriet allt från bärbara datorer, smarta telefoner och elfordon. Sedan 2007 har Kina prioriterat tillverkligen av eldrivna fordon och kontrollen av DR Kongos kobolt har setts som en viktig byggsten i detta arbete. Ungefär 70 procent av världens kobolt finns i DR Kongo och två tredjedelar av världens produktion av raffinerad kobolt, som sedan används i litiumjonbatterier, sker i Kina. I flera år har Kina haft vad som kallats för ett “hemligt vapen” i loppet för att utveckla eldrivna fordon. Deras långsiktiga satsning på kobolt i DR Kongo lönar sig nu då mer än 40 procent av sålda elfordon globalt år 2019 tillverkades i Kina. Länder runt om i världen vill förbjuda fordon som drivs av fossila bränslen och istället ställa om till eldrivna fordon,, vilket kommer leda till en ökad efterfrågan på kobolt. De uppladdningsbara litiumjonbatterierna står för ungefär en tredjedel av ett elfordons kostnad, och i dagsläget tillverkas 80 procent av alla dessa batterier i Kina.<sup>113</sup>

[...] There is a consensus that the total demand of cobalt will more than double until 2026. In 2017 there was a need for 11.000 ton of cobalt worldwide, for the year 2026

---

<sup>110</sup> Lindberg, *Blodsbatterier*.

<sup>111</sup> This is what we die for sida 6

<sup>112</sup> De Chant, The cobalt empire.

<sup>113</sup> Ibid.



the German Mineral Resources Agency expects a demand of up to 225.000 ton. For 2050 there is an anticipated requirement of around 8000.000 ton solely for the expansion of electro mobility.<sup>114</sup>

Klimatkrisen har inte undgått någon och just därför satsar allt fler företag på klimatsmarta lösningar och på grund av detta stiger efterfrågan på kobolt i en rasande takt, precis i linje med teorin om teknologisk solutionism. Företag mer eller mindre tävlar om vem som kan utveckla den mest klimatsmarta tekniken och Kinas vetenskaps- och teknikminister Wan Gang ska ha uppmanat kinesiska biltillverkare att “*go all-in on electric vehicles, the race have only just begun*”.<sup>115</sup>

En mer hållbar koboltkälla är att återvinna litiumjonbatterier från mobiltelefoner, datorer och elbilar och redan år 2030 beräknas det finnas 40 000 ton återvunnen kobolt som återanvänds i ny teknik. Men även fast återvinningen av kobolt i viss mån kan minska efterfrågan på nybruten kobolt i DR Kongo, så är inte återvinningen tillräcklig för att koboltindustrin i DR Kongo ska avta och stoppa de människorättskränkningar som sker i DR Kongo.<sup>116</sup>

Eftersom Kina mer eller mindre kontrollerar DR Kongos koboltindustri och får en konstant tillströmning av kobolt innebär det också att Kina är det land som säljer absolut mest raffinerat kobolt i världen. Teknikindustrin är beroende av denna mineral, för att hela tiden utveckla nya, smartare och mer miljövänlig teknik. Kinas kontroll av kobolt har lett till att andra länder och företag inte kan få tillgång till den mängden kobolt som behövs för att utveckla denna nya teknik. Gavin Montgomery, chef för den internationella metallmarknaden på företaget WoodMackenzie uttrycker sig följande i en intervju: “*There are not a lot of options, really, for cobalt. It’s buy it from the DRC via China or don’t buy it at all*”.<sup>117</sup>

Det är tydligt att teknikföretag idag satsar stort på eldrivna fordon, smartare telefoner och bärbara datorer. Tekniken tycks lösa stora världsproblem, som exempelvis

---

<sup>114</sup> Gesine Ames, Beate Schurath, *Cobalt. Critical.*, Inkota, 2018. sida 2.

<sup>115</sup> De Chant, *The Cobalt Empire*.

<sup>116</sup> Ibid.

<sup>117</sup> Ibid.

klimatekrisen, men bidrar också till en ökad efterfrågan på kobolt vilket gör att den utbredda koboltindustrin i DR Kongo kommer att fortgå.<sup>118</sup>

---

<sup>118</sup> Ibid.

## 6 Resultat

Man skulle kunna tro att förhållandet mellan DR Kongo och Kina vilar i på det felaktiga antagandet att stora investeringar i infrastruktur är tillräckliga för att återuppbygga DR Kongo. Men riktigt så enkelt är det inte. För att handelsrelationen mellan Kina och DR Kongo ska vara en vinn-vinn-relation så krävs det att Kina anpassar sitt inflytande i DR Kongo så att det i längden genererar till att lösa de grundläggande problem som skapat den instabila och dysfunktionella stat som DR Kongo är idag och som lett till fattigdom, ojämlikhet och arbetslöshet. Detta är något som flera av mina källor belyser. Trots Kinas retorik om en vinn-vinn-relation är det tydligt att detta förhållande endast bygger på nykolonialism där den kraftfulla parten, Kina, hävdar sig och dikterar villkoren för samarbetet. Kinas förhållande till DR Kongo är egentligen bara en fortsättning på de kolonialistiska tankar som syftar till att DR Kongo endast är en reservoar för billiga mineraltillgångar och billig arbetskraft. Det som Kina påstår vara ett vinn-vinn-avtal är egentligen raka motsatsen och försätter bara DR Kongo i en beroendeposition vilket i sin tur leder till att kongoleserna inte har någon möjlighet att äga sin hållbara utveckling.

I materialet är ett återkommande tema att de kinesiska investeringarna i DR Kongo bara kan få en transformativ agenda för DR Kongo om den kongolesiska staten ges möjlighet att spela en central roll för att definiera partnerskapets natur och riktning. Kina kan inte avstå från det ansvar som följer med att vara en stormakt. Återuppbyggnaden av den kongolesiska staten till en funktionell, transparent och ansvarsskyldig institution med förmåga att förhandla och skydda sina intressen är ett viktigt och obligatoriskt steg mot effektiviteten i partnerskapet mellan två länder.

Kinas inflytande och handlingar i DR Kongo passar definitivt in på Kwame Nkrumahs teori om nykolonialism, vilket materialet också återger. Utåt sett är DR Kongo en stat med bevarad suveränitet, men Kinas stora ekonomiska kontroll gör också att de kan utöva politisk påverkan i landet. Som beskrivet i teorin innebär nykolonialism att mer utvecklade länder, som exempelvis Kina, genom kapitalistisk globalisering och multinationella företag, exempelvis CDM, utövar fortsatt kontroll

i mindre utvecklade länder, som exempelvis DR Kongo. Enligt Nkrumah kan nykolonialism även innefatta att ett mer överlägset land exploaterar en naturresurs i ett mindre utvecklat land och distribuerar till resten av världen för sin egen vinning, precis det som Kina gör.

Kinas mineraler för infrastruktur-avtal är ett praktexempel på soft power. Det blir tydligt i analysen av materialet att Kina är den part som drar mest nytta av detta avtal. DR Kongos mineralresurser plundras, precis som Richard Mukena uttrycker det i sin intervju med Aftonbladet, av Kina. Trots DR Kongos enorma rikedomar i form av naturresurser fortsätter landet vara extremt fattigt, vilket materialet hävdar till stor del beror på Kinas exploatering av deras kobolt.

DR Kongo skulle kunna vara ett av Afrikas rikaste länder men på grund av år av svagt styre, korruption och våldsamma konflikter är DR Kongo istället ett av kontinentens fattigaste. Enligt analysen av materialet är alla dessa komponenter som i sin tur bidragit till att landet inte kunnat förvärva sin stora rikedom av naturresurser på ett strategiskt sätt, i linje med teorin om resursförbannelsen. Men materialet tyder också på att Kinas inflytande i DR Kongo har bidragit till en fortsättning på denna resursförbannelse. Det omfattande barnarbetet fortgår och likaså fattigdomen, korruptionen och de livsförändrande skador som sker till följd av koboltbrytningen. Kinas inflytande skulle kunna innebära en välsignelse för DR Kongo, men är i själva verket raka motsatsen. Kina exploaterar både DR Kongos naturresurser och arbetskraft vilket leder till att DR Kongo blir kvar i en fortsatt negativ spiral.

Att ha en fossilfri värld år 2030 är ett mycket bra mål rent miljömässigt. Snabba och drastiska förändringar är avgörande för få bukt på de stegrande klimatförändringarna. Tanken om teknologisk solutionism skulle möjligtvis kunna vara räddningen på detta problem. Materialet återger hur företag tävlar om vem som kan producera effektivare och grönare bilar till ett stort antal i högt tempo. Men dessvärre pekar de flesta argument åt att en större produktion av elbilar och annan litiumjonbatteridrivna teknik kommer att öka efterfrågan på kobolt. Ett av materialen tar upp att ett hållbart alternativ är att återvända litiumjonbatterier till ny teknik, men dessvärre är denna återvinning inte tillräckligt för att möta den ökade efterfrågan, vilket kommer att leda till att den

småskaliga koboltindustrin i DR Kongo troligen kommer att fortgå, och därmed också de människorättskränkningar som sker i samband med den.

Sammanfattningsvis tar sig nykolonialismen i uttryck dels genom handelsavtalet Sicomines och kritiken som riktas mot detta. Avtalets upplägg och Kinas förhållningssätt är tydliga exempel på soft power, och vad Kina kallar ett vinn-vinn-avtal är egentligen bara en transparent täckmantel för det verkliga bakomliggande motivet. Kina borde inse att uppbyggnaden av infrastruktur inte kommer att få DR Kongo ur fattigdomen utan att landet snarare behöver en partner som hjälper dem att bygga upp ett demokratiskt statskick. Det faktum att Kina inte gör detta är ytterligare exempel på nykolonialism.

DR Kongo har länge varit ett land i misär och fattigdom kantat med flertalet människorättsbrott. Trots den enorma resurs som landet besitter i form av naturresurser går DR Kongo på knäna och majoriteten av dess befolkning lever på minimala inkomster. Det blir därför tydligt att DR Kongo länge varit ett land som varit utsatta för resursförbannelsen, och är därför inte ett fenomen som dykt upp efter Kinas intåg i landet. Kinas inflytande i DR Kongo har dock inte hjälpt landet att ta sig ur denna resursförbannelse, utan har snarare bidragit till att DR Kongo fortfarande är utsatta för resursförbannelsen. Att inte ha råd att betala för sin sjukvård eller att inte ha tillräckligt med pengar för att barnen ska få gå i skolan eller för sätta mat på bordet är ett tydligt exempel på detta. Korruptionen är utbredd vilket också bidrar till att gemene man inte kan dra nytta av landets enorma resurser. Kinas utövande av nykolonialism på DR Kongo, år av korruption, svagt styre och konflikt är enligt materialet de bidragande orsakerna till att DR Kongo drabbats av resursförbannelsen.

Idén om teknologisk solutionism är mer eller mindre vida accepterat. Det är tydligt i materialet att fokus är riktat mot vilket företag som kan producera flest och bäst eldrivna bilar, och hur litiumjonbatterier blir en allt mer eftertraktad produkt. Teknologisk solutionism är dessvärre ytterligare en bidragande faktor till att DR Kongo inte kommer ur den onda spiralen och det faktum att teknikföretag inte gör någon ordentlig företagsgranskning av leverantörskedjan gör heller inte situationen bättre.

## 7 Slutdiskussion

Grön framtid och social hållbarhet - eller kanske snarare grön framtid eller social hållbarhet. Enligt FN:s omfattande hållbarhetsagenda Agenda 2030 ska dessa två gå att kombinera, och vara beroende av varandra. Diskussionen mellan mänskliga rättigheter och klimatsatsningar i denna kontext blir paradoxal. Såsom situationen ser ut idag verkar dessa två viktiga komponenter inte gå att kombinera i frågan om kobolt. Medan den rikare delen av världen njuter av teknologisk solutionism så fortsätter människorättsproblemen i DR Kongo på grund av den ökade efterfrågan på den eftertraktade kobolten. Men varför är det såhär? Varför kan inte klimatsatsningar och mänskliga rättigheter samspela i denna fråga? Jag tror att det är flera aspekter som spelar roll till varför detta inte går. Nedan förklarar jag mina tankar och reflektioner.

Först och främst, tror jag dessvärre att mycket beror på kvarlevande kolonialistiska tankar och ingrodd strukturell rasism. DR Kongo är ett land som länge varit under kolonialistiskt styre, vilket troligen lett till en nedvärderande människosyn som lever kvar än idag. Likaså är troligtvis tankar om den kongolesiska befolkningen som “de andra”, som “mindre värda” och “lättmanipulerade”. Det faktum att Kina mer eller mindre utnyttjar DR Kongo och drar fördel av landets bristande statsskick, korrruptionen och fattigdomen, istället för att erbjuda sin hjälp till att återuppbygga landet, pekar tydligt på dessa kvarlevande tankar. Kina använder DR Kongos svagheter för att själva skapa sig vinst, och lämnar bakom sig ett fortsatt korrumpert och fattigdomshärjat DR Kongo.

En annan aspekt handlar om ansvar. Vem bär egentligen ansvaret för de människorättskränkningar som sker i DR Kongo? Enligt FN:s vägledande principer för företagande och mänskliga rättigheter har både staten där företagen verkar och företaget självt ansvaret för att mänskliga rättigheter följs och tillgodoses. Men om staten av någon anledning inte har möjligheten att axla detta ansvar, har företagen fortfarande ansvar för att göra det. Det är uppenbart att DR Kongo som stat inte har möjligheten att ta ansvar för just detta, på grund av korrruptionen, fattigdomen och det svaga styret. Ansvaret hamnar då enbart på företagen. Som beskrivet i analysen borde alla företag utföra en företagsgranskning för att tillgodose att mänskliga rättigheter följs i linje med

internationell standard. Just därför borde alla företag som på ett eller annat sätt är kopplade till koboltindustrin skapa sig en förståelse för hur den kobolt de hanterar extraheras, hanteras, köps upp, transporteras och bearbetas. Enligt FN:s vägledande principer bör företag ta nödvändiga åtgärder för att adressera människorättskränkningar som identifieras i leverantörskedjan och för att kunna göra detta behöver företagen kunna identifiera vart kobolten blivit bruten, av vem och under vilka förhållanden. Det är tydligt att företagen som hanterar kobolt i olika steg i processen fram till en färdig produkt, inte implementerar ett särskilt bra ramverk för att identifiera eventuella människorättskränkningar. Eftersom DR Kongo som stat av olika anledningar inte har möjlighet att skydda sin befolkning från eventuella människorättskränkningar som begås av företag, är det viktigt att företagen tar extra stort ansvar för detta. I denna fråga om ansvar är det uppenbart att företagen inte gör rätt för sig. Trots vida internationell vetenskap om de människorättskränkningar som sker inom koboltindustrin i DR Kongo verkar det som att de kinesiska företagen bara väljer att blunda och ignorerar de människorättskränkningar som sker. De kinesiska företagen följer inte de principer och regelverk som finns och verkar endast bry sig om att få en konstant tillgång av strategiska mineraler. För att människorättskränkningarna i DR Kongo ska få ett slut är det ytterst viktigt att företagen tar sitt ansvar och ser över sina leverantörskedjor.

En visst typ av ansvar ligger även hos konsumenten. Precis som Denis Mukwege uttrycker i sitt nobelpristal är det viktigt att man som konsument reflekterar över det pris som människor inom koboltbrytningsindustrin får betala för att ny teknik ska kunna utvecklas. Som konsument har man kraften att insistera på att denna nya teknik produceras med respekt för den mänskliga värdigheten. Men det finns såklart en hållhake. De problem som existerar inom koboltindustrin är information som till stor del inte når ut till gemene man. Som konsument blir det självklart svårt att sätta krav ifall man inte har vetenskap om de bakomliggande människorättskränkningar som finns inom just koboltindustrin. Därför anser jag att det är extra viktigt att företagen granskar sin verksamhet i alla led i leverantörskedjan. Transparens blir extra viktigt för att man ska få vetenskap om under vilka förhållanden som kobolten bryts så att man som konsument kan ta ett medvetet val när man köper ny teknik.

Kapitalism och girighet är två komponenter som också spelar stor roll. Man är villig att skapa ny, utvecklad och banbrytande teknik till varje pris. Det handlar inte om att värna

om de mänskliga rättigheterna, det handlar om att tjäna pengar i stora summor. Kapitalismen driver människor till extrema nivåer, inte bara inom koboltindustrin, utan inom flera sektorer internationellt. Företag tävlar om vem som kan bli störst, bäst och starkast, och i detta lopp mot en första plats finns inget utrymme för mänskliga rättigheter. Medan den rikare delen av världen drar nytta av teknologisk solutionism och företag tävlar om att bli bäst lämnas den kongolesiska befolkningen, barn som vuxna, bakom i fortsatt förtvivlad fattigdom.

En av de grundläggande orsakerna till DR Kongos fattigdom är landets historia av konflikt, korruption och svagt statsstyre. Jag tror att det är ytterst viktigt att adressera dessa problem om förändring ska kunna ske. Dessa problem försätter DR Kongo i en utsatt beroendeposition som gör att landet inte har något utrymme för förhandling. Som beskrivet i analysen har DR Kongo ett överflöd av naturresurser, men ingen plan för hur dessa ska hanteras och distribueras för att landet ska kunna gynnas av denna rikedom.

Om Kina verkligen menar att Sicominesavtalet är vinn-vinn för båda parter så ligger Kinas fokus helt fel. DR Kongo är inte i behov av en handelspartner som bygger infrastruktur, utan snarare en partner som kan hjälpa DR Kongo att bygga upp sitt statsskick. Jag tror att vad DR Kongo egentligen behöver är en samarbetspartner med en transparent agenda som faktiskt är villig att stötta och hjälpa landet till att bli starkare och mer självständigt, så att, förhoppningsvis, DR Kongo så småningom kan bli mer självständiga och inte ständigt vara beroende av ett annat land. Jag tror att detta i längden kommer att bidra till ett rikare DR Kongo som självständigt kan lägga upp en plan för hur dess naturresurser ska hanteras och distribueras så att det gynnar landet på bästa sätt.

Dessvärre är nog detta lättare i teorin än i praktiken. Det är vida känt att stater oftast endast agerar i självintresse. Tyvärr tror jag inte att någon stat är villig att hjälpa DR Kongo med att bygga upp sitt statsskick utan att själva dra vinning utav det. Än en gång hamnar man då i en liknande situation som mellan DR Kongo och Kina. DR Kongo är så pass långt nerkörda i grunden att de i dagsläget inte har något annat val än att samarbeta med Kina, och hoppas på att det i slutändan ska gynna dem på ett eller annat sätt.



Det är sorgligt att se hur ett land som länge varit under kolonialt styre blir fortsatt utnyttjat av en stormakt som Kina. De människorättsbrott som merparten av DR Kongos befolkning blir utsatta för, direkt eller indirekt som konsekvens av Kinas inflytande i landet, ska ingen människa behöva utstå. Trots internationell vetskap om dessa människorättsbrott vänder världen bort sin blick. Det handlar om egenintresse, egoism, kapitalism, utnyttjande och en nedvärderande människosyn samt DR Kongos bristande statsskick, korruption och fattigdom. I en ideal värld skulle DR Kongo inte behöva bli utnyttjade på detta vis, utan skulle förbehållslöst få hjälp med att återuppbygga sitt statsskick och bli en demokratisk stat med förmågan att själva hantera sina naturresurser och på så sätt bli rikare och i slutändan kunna ge tillbaks till sina invånare. Dessvärre lever vi inte i en ideal värld.

# Referenslista

## Böcker

Auty, Richard, *Sustaining Development in Mineral Economies*, Routledge: London & New York, 1993.

Humphreys, Macartan, D. Sachs, Jeffrey, Stiglitz E., Joseph, *Escaping the Resource Curse*, Columbia University Press, 2007.

Liwanga, Roger-Claude, *Child Mining in an Era of High-Technology: Understanding the Roots, Conditions and Effects of Labour Exploitation in the Democratic Republic of the Congo*, Alpha Academic Press, 2017.

Morozov, Evgeny, *To Save Everything, Click Here*, Public Affairs, 2014.

Nkrumah, Kwame, *Neo-colonialism, the Last Stage of Imperialism*, Thomas Nelson & Sons, Ltd., London, 1965.

Page, John, Tarp, Finn, *Mining for Change: Natural Resources and Industry in Africa*, Oxford University Press, 2020.

## Webbsidor

Amnesty International, "Who we are", *amnesty.org*, [hämtad 2021-01-04],  
<https://www.amnesty.org/en/who-we-are/>

Crawford, Alex, "Meet Dorsen, 8, who mines cobalt to make your smartphone work", *news.sky.com*, 2017, [hämtad 2020-12-18],  
<https://news.sky.com/story/meet-dorsen-8-who-mines-cobalt-to-make-your-smartphone-work-10784120>.

De Chant, Tim, “The Cobalt Empire”, *The Wire China*, 2020, [hämtad 2020-12-17], <https://www.thewirechina.com/2020/10/18/the-cobalt-empire/>.

Globalis, “Den Demokratiska Republiken Kongo”, *globalis.se*, 2018, [hämtad 2020-12-08], <https://www.globalis.se/Konflikter/Afrika/den-demokratiska-republiken-kongo>.

Grenholm, Micael, “Nobelpristagaren Denis Mukwege kritiserar handeln med konfliktmineraler”, *rattviselektronik.wordpress.com*, 2018, [Hämtad 2020-09-29], <https://rattviselektronik.wordpress.com/2018/12/18/nobelpristagaren-denis-mukwege-kritiserar-handeln-med-konfliktmineraler/>.

Human Rights Watch, “DR Congo: Mine workers at risk during COVID-19”, *hrw.org*, 2020, [hämtad 2021-01-03], <https://www.hrw.org/news/2020/06/11/dr-congo-mine-workers-risk-during-covid-19>

International Labour Organization, “Hazardous child labour”, *ilo.org*, [hämtad 2020-11-23], <https://www.ilo.org/ipecc/facts/WorstFormsofChildLabour/Hazardouschildlabour/lang--en/index.htm>.

International Labour Organization, “Worst Forms of Child Labour Convention”, *ilo.org*, 1999, [hämtad 2020-11-23], [https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100\\_ILO\\_CODE:C182](https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C182),

Ketagalan Media, “About us”, *ketagalanmedia.com*, [hämtad 2021-01-04], <https://ketagalanmedia.com/about/>

Leganet, “Law no.09/001 2009 on Child protection”, *leganet.cd*, 2009, [Hämtad 2020-12-03], <http://www.leganet.cd/Legislation/JO/2009/L.09.001.10.01.09.htm>.

Lindberg, Staffan, “Blods batterier - så högt är priset för framtidens elektronik”, *aftonbladet.se*, 2018, [Hämtad 2020-10-01] <https://special.aftonbladet.se/blods-batterier/>.

Maiza Larrarte, Andoni & Claudio-Quiroga, Gloria, “The DRC and China’s Sicomines: why future deals should be different”, *theconversation.com*, 2019, [hämtad 2021-01-03], <https://theconversation.com/the-drc-and-chinas-sicomines-why-future-deals-should-be-different-114571>.

Organisation for Economic Co-operation and Development, “OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas”, *oecd.org*, 2016, [hämtad 2021-01-03], <https://www.oecd.org/corporate/oecd-due-diligence-guidance-for-responsible-supply-chains-of-minerals-from-conflict-affected-and-high-risk-areas-9789264252479-en.htm>

Sida, “Sidas arbete i Demokratiska Republiken Kongo”, *sida.se*, 2020, [hämtad 2020-12-01], <https://www.sida.se/Svenska/lander/Afrika/Demokratiska-Republiken-Kongo/vart-arbete-i-demokratiska-republiken-kongo/>.

The Fund For Peace, “Fragile State Index”, *fragilestateindex.com*, 2020, [hämtad 2021-01-07], <https://fragilestatesindex.org/>.

Umpula, Emmanuel, “African resources watch”, *escr-net.org*, 2015, [hämtad 2021-01-04], <https://www.escr-net.org/node/367478>

United Nations, “Guiding Principles on Business and Human Rights”, *ohchr.org*, 2011, [hämtad 2021-01-03], [https://www.ohchr.org/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr\\_en.pdf](https://www.ohchr.org/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf).

Utrikesdepartementet, “Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Demokratiska Republiken Kongo”, *regeringen.se*, 2019, [Hämtad 2020-09-30], <https://www.regeringen.se/rapporter/2019/12/manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattstatens-principer-i-demokratiska-republiken-kongo/>.

Wisterberg, Erik, “Batterier från barnarbete kan finnas i din elcykel - vi grävde fram sanningen med våra läsare”, *Breakit.se*, 2019, [Hämtad 2020-09-29],

<https://www.breakit.se/artikel/19564/batterier-fran-barnarbete-kan-finnas-i-din-elcykel-vi-gravde-fram-sanningen-med-vara-lasare>.

## Akademiska artiklar

Banza Lubaba Nkulu, Célestin, Casas, Lidia, Haufroid , Vincent, De Putter, Thierry , D. Saenen, Nelly, Kayembe-Kitenge , Tony, Musa Obadia, Paul, Kyanika Wa Mukoma, Daniel, Lunda Ilunga, Jean-Marie, S. Nawrot, Tim, Luboya Numbil, Oscar, Smolders, Erik, Nemery, Benoit, *Sustainability of artisanal mining of cobalt in DR Congo*, Nature Sustainability, 2018.

Bowen, Glenn, *Document Analysis as a Qualitative Research Method*, Qualitative Research Journal, 2009.

Garcia-Vazquez, Eva, Cartón, Pilar, Domínguez, Micaela, Rodríguez, Noemí, Bustillos, Antonio, Dopico, Eduardo, *For a good selfie . Enhancing mobile phone recycling through simulated exposure to cobalt mining*, Sustainable Production and Consumption, Vol.26, 2017.

Kabema, Claude, *China-Democratic Republic of Congo Relations: From a Beneficial to a Developmental Cooperation*, African Studies Quarterly, Vol.16 Issue 3-4, 2016.

Keenan, Julia, Kemp, Deanna, Owen, John, *Corporate responsibility and the social risk of new mining technologies*, Corporate Social Responsibility and Environmental Management, Vol. 26, Issue 4, 2019.

Landry, David, *The risks and rewards of Resource-for Infrastructure deals: Lessons from the Congo's Sicomines Agreement*, Resources Policy, Vol.15, 2018.

Rosser, Andrew, *The Political Economy and the Resource Curse: A Literature Survey*, Institute of Development Studies, 2006.

Symington, Andy, *Lithium-ion batteries: Positive and Negative Rights Impacts*, Human Rights Defenders, Vol. 28, No.1, 2019.

Taffel, Sy, *Hopeful extinctions? Tesla, technological solutionism and the anthropocene*, Culture Unbound: Journal of Current Cultural Research, Vol. 10, Iss. 2, 2018.

## Rapporter

Ames, Gesine, Schurath, Beate, *Cobalt. Critical.*, Inkota, 2018.

Amnesty International & Afreewatch, *This is what we die for - Human rights abuses in the Democratic Republic of the Congo power the global trade in cobalt*, 2016.

Johansson, Johansson, *Patterns of Chinese Investment, Aid and Trade in Central Africa (Cameroon, the DRC and Gabon)*, Centre for Chinese Studies, 2009.

Näringslivets Medieinstitut, *Batterimineraler: miljösynd eller klimatfrälsning?*, 2019.

Ryan Kelly, *How China's Soft Power is Building a Neo-Colonial System in Africa*, Ketagalan Media, 2017.